

Jaarverslag 2022

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Over StiPP	6
1.1 Profiel StiPP	6
1.2 Missie, kernwaarden en werkwijze	7
1.3 Organisatiestructuur	7
2. Kerngegevens	9
2.1 Deelnemers en pensioenenuitkeringen	9
2.2 Financiële gegevens	10
3. Ontwikkelingen in 2022	12
3.1 Zwaar weer op beleggingsmarkten	12
3.2 Risicobereidheidsonderzoek 2022	12
3.3 Aangepaste pensioenregeling & Wet toekomst pensioenen (Wtp)	13
3.4 Nieuw contract met uitvoeringsorganisatie PGGM	13
4. Financiële positie 2022	15
4.1 Financieel resultaat	15
4.2 Dekkingsgraad	16
4.3 Kostendekkende en feitelijke premie	17
4.4 Beleggingsresultaten van de levenscyclus	17
5. Ontwikkelingen van de deelnemerspopulatie	19
6. Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	20
6.1 Strategische beleggingsportefeuilles	20
6.2 Uitkeringenportefeuille en reserveportefeuille	21
6.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) & SFDR	21
6.4 Z-score en performancetoets	24
6.5 Beleggingskosten	24
6.6 Benchmarkonderzoek beleggingskosten	26
6.7 Oordeel bestuur over de beleggingskosten	27
7. Communicatie	28
7.1 Communicatie in 2022	28
7.2 Contact met StiPP	28
7.3 Klachten en geschillen	29
8. Handhaving van de verplichtstelling	30
8.1 Handhavingsactiviteiten in 2022	30
8.2 Geen premie, wel recht	30
8.3 Kosten en opbrengsten van handhaving	30
9. Uitbesteding van werkzaamheden	31
9.1 Uitbestedingsbeleid	31
9.2 Uitvoeringskosten	32
9.3 Toelichting uitvoeringskosten pensioenadministratie	33
9.4 Benchmark uitvoeringskosten pensioenadministratie	33
9.5 Oordeel bestuur over uitvoeringskosten	34
10. Risicomanagement	35
10.1 Algemeen	35
11. Corporate governance	37
11.1 Integriteitsbeleid	37
11.2 Compliance officer en naleving gedragscode & insidersregeling	37
11.3 Naleving Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen	37

11.4	Naleving Code Pensioenfondsen	38
11.5	Gerapporteerde afwijkingen van de Code	38
11.6	Geschiktheid, deskundigheid en opleidingen	39
11.7	Vergoedingen voor beleidsbepalers	39
11.8	Incidenten en datalekken	40
11.9	Meldingen conform artikel 96 Pensioenwet	40
12.	Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum	41
13.	Toezicht en verantwoording	42
13.1	Externe toezichthouders DNB & AFM	42
13.2	Toezichtsverslag niet-uitvoerend bestuur	42
13.3	Verslag van het verantwoordingsorgaan	45
13.4	Reactie algemeen bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	50
14.	Jaarrekening	51
14.1	Balans per 31 december	49
14.2	Staat van baten en lasten	50
14.3	Kasstroomoverzicht	51
14.4	Algemene toelichting	51
14.5	Toelichting op de balans	61
14.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	82
14.7	Statutaire regeling omtrent bestemming van baten en lasten	87
14.8	Ondertekening bestuur voor akkoord	88
15.	Actuariële verklaring	89
16.	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	91
17.	Bijlagen	99
17.1	Samenstelling bestuur, auditcommissie en sleutelfunctiehouders	99
17.2	Diversiteit, benoemingen zittingsduur algemeen bestuur	100
17.3	Nevenfuncties bestuursleden	100
17.4	Uitbestedingspartijen en adviseurs	102
17.5	Annex IV: Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)	103

Voorwoord

Geachte lezer,

Dit is het jaarverslag 2022 van StiPP. Het pensioenfonds is in 1999 opgericht door de sociale partners in de uitzendsector. Aanvankelijk vielen onder de verplichtstelling uitzend-, detachterings- en payrollondernemingen. Sinds 2021 vallen payrollbedrijven niet meer onder de verplichtstelling.

Ruim een jaar geleden viel Rusland Oekraïne binnen. Inmiddels is de algemene verwachting dat deze oorlog niet snel zal eindigen. De Oekraïense bevolking blijft lijden onder de voortdurende oorlog. Het stoppen van de coronasteun, de voortgaande oorlog in Oekraïne en als gevolg daarvan de zeer hoge inflatie en zeer sterk gestegen rente, hebben hun economische gevolgen.

StiPP heeft in 2022 concrete stappen gezet in het verder verduurzamen van de beleggingsportefeuille door afscheid te nemen van een aantal aandelenfondsen en over te stappen op fondsen met hogere (ESG-) ambities, criteria op het gebied van milieu, maatschappij en governance. Een van de speerpunten hierbij is het leveren van een (meetbare) bijdrage aan de reductie van CO₂.

Voor StiPP was 2022 het jaar waarin sociale partners verder zijn gegaan waar zij in 2021 mee zijn gestart: gesprekken over de aanpassing van de pensioenregeling zodat wordt voldaan aan de Wet toekomst pensioenen. StiPP heeft een plaats gekregen in de projectgroep van sociale partners en is daarmee direct betrokken bij de ontwikkeling van een nieuwe pensioenregeling.

Omdat StiPP tevreden is over de efficiënte uitvoering door PGGM van de pensioenadministratie, zijn reeds in 2021 de gesprekken gestart over de verlenging van het contract. Dit heeft geresulteerd in een verlenging per 1 juli 2022, tot 1 januari 2027. Het contract biedt voor zowel StiPP als PGGM een goede basis om te investeren in verdere verbetering en het toekomstbestendig maken van de administratieve uitvoering.

Ondanks dat StiPP over 2022 een negatief resultaat heeft behaald, is de financiële positie van het fonds goed. StiPP heeft voldoende financiële buffers. Deze zorgen ervoor dat het fonds ook bij financiële tegenvallers iedereen een pensioen kan uitbetalen.

Het bestuur bedankt iedereen die in 2022 heeft bijgedragen aan de uitvoering van de StiPP-pensioenregeling.

Namens het bestuur,

Erwin Bosman, onafhankelijk voorzitter
Zeist, 22 juni 2023

>> ondertekening op de volgende pagina <<

E.H.W. Bosman, voorzitter

R.H.H. Ganzeboom

C. van Kleef-van Driel

L. van Pol

M. de Boer-Spoelstra

J.C. de Planque

P.G.H. Rinkes

P.J. Schellekens

J.G. Seffinga

M. Toledano

1. Over StiPP

1.1 Profiel StiPP

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (StiPP) is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds dat de pensioenregelingen uitvoert in de branche van uitzendkrachten en gedetacheerden.

Beschikbare-premieregeling

Sociale partners bepalen de pensioenregeling van StiPP. Sinds 2008 is dit een beschikbare-premieregeling die StiPP uitvoert in een basis- en plusvariant. De premie in de Basisregeling is 2,6% van de salarissom (vanaf 2023 8,0% van de pensioengrondslag) en voorziet in een aanvullende oudedagsvoorziening. Nadat de deelnemer 52 weken pensioen heeft opgebouwd in de Basisregeling wordt deze automatisch omgezet naar de Plusregeling. De premie in de Plusregeling is 12% van de pensioengrondslag.

De Plusregeling is uitgebreider dan de Basisregeling. Zo is er een verzekering voor premievrije deelneming bij arbeidsongeschiktheid, is er voor actieve deelnemers een nabestaandenpensioen op risicobasis en kunnen ook nabestaanden van overleden deelnemers met een samenlevingscontract onder voorwaarden in aanmerking komen voor nabestaandenpensioen.

Uitkeringsregeling

Voor beide regelingen wordt het aanwezige pensioenkapitaal op de pensioendatum omgezet in een levenslange uitkering. StiPP geeft de deelnemers minstens zes maanden van tevoren informatie over de keuzemogelijkheden op de pensioendatum, zoals de keuze voor de aankoop van een stabiel of van een variabel pensioen. StiPP biedt pensioengerechtigde deelnemers een nominaal stabiele pensioenuitkering die het fonds in eigen beheer uitvoert. Een variabel pensioen moet buiten StiPP worden aangekocht.

Kenmerken uitzendbranche en StiPP

De uitzendbranche bestaat uit grote aantallen werknemers en veel ondernemingen. Bij StiPP staan meer dan een miljoen (gewezen) deelnemers ingeschreven en zijn ruim zesduizend bedrijven aangesloten. In de uitzendbranche werken veel (merendeels jonge) mensen op deeltijdbasis tegen gemiddeld relatief lage salarissen in doorgaans korte dienstverbanden. Hierdoor is er veel verloop onder de deelnemers van StiPP en blijven de meeste pensioenkapitalen onder de wettelijke afkoopgrens voor kleine pensioenen.

StiPP stelt kostenbeheersing als prioriteit en streeft ernaar elke euro zoveel mogelijk aan de pensioenopbouw van alle deelnemers tegemoet te laten komen.

1.2 Missie, kernwaarden en werkwijze

Missie

StiPP regelt het pensioen voor uitzendkrachten en gedetacheerden.

Kernwaarden

Betrouwbaar

Werkgevers en deelnemers betalen de pensioenpremie. De deelnemers ontvangen het juiste pensioen. Hierop kan iedereen vertrouwen.

Kostenbewust

Elke euro premie die StiPP ontvangt, wordt zo veel mogelijk besteed aan het opbouwen van pensioen.

Duurzaam

De beleggingen van StiPP dragen bij aan een duurzame samenleving.

Digitaal

StiPP communiceert digitaal en in meerdere talen. Werkgevers en deelnemers regelen zelf hun pensioenzaken online. Op het moment dat het nodig is biedt StiPP hulp via verschillende kanalen.

Werkwijze

StiPP werkt transparant, zorgvuldig en efficiënt en richt zich op lage kosten en eenvoud.

1.3 Organisatiestructuur

Algemeen bestuur

StiPP heeft een omgekeerd gemengd bestuur: de uitvoerende bestuurders zijn onafhankelijk, de niet-uitvoerende bestuurders zijn vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties en pensioengerechtigden.

Het algemeen bestuur bestaat in totaal uit tien leden:

- drie uitvoerende bestuursleden;
- zeven niet-uitvoerende bestuursleden, waarvan:
 - één onafhankelijk voorzitter;
 - drie leden namens werkgeversorganisaties;
 - twee leden namens werknemersorganisaties;
 - één lid namens pensioengerechtigden.

Verantwoordingsorgaan

Het algemeen bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zeven leden:

- vier leden namens werknemersorganisaties;
- één lid namens pensioengerechtigde;
- twee leden namens werkgeversorganisaties.

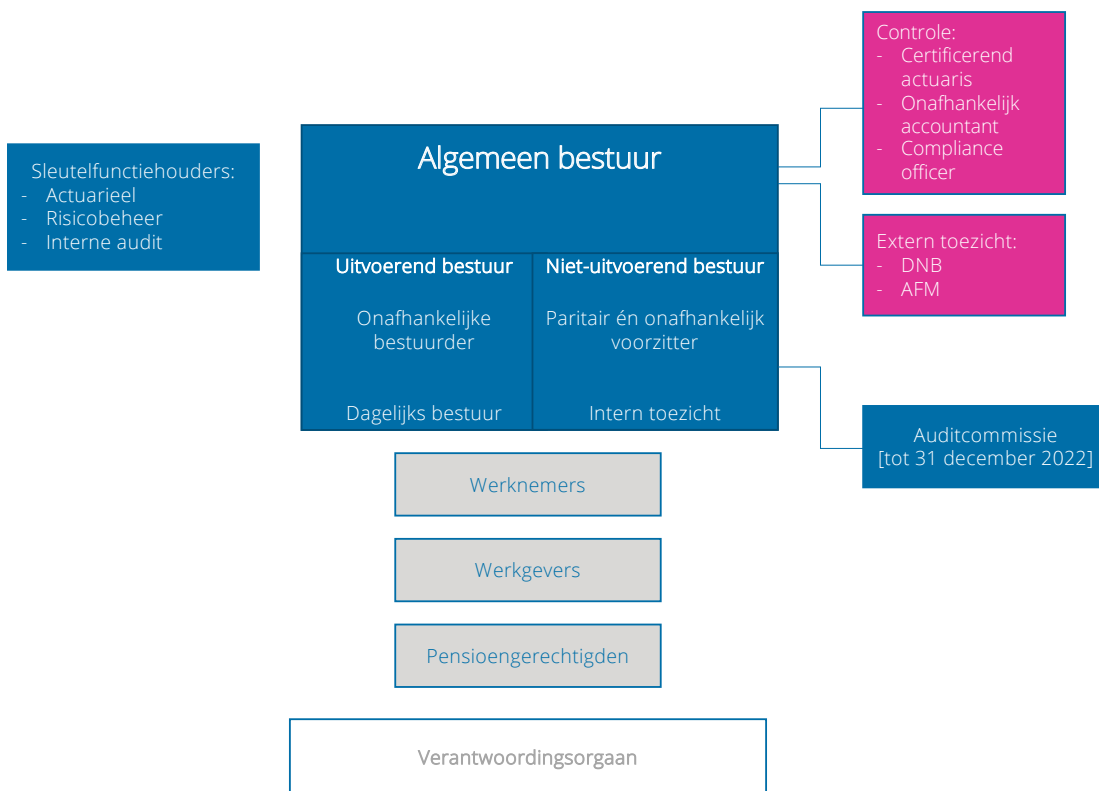
De bevoegdheden, werkwijze en samenstelling van het verantwoordingsorgaan zijn uitgewerkt in de statuten van het fonds en in het reglement van het verantwoordingsorgaan.

Auditcommissie

De auditcommissie adviseert en ondersteunt het niet-uitvoerend bestuur over risicomanagement, beleggingsbeleid en de financiële informatievoorziening van het pensioenfonds. De taken en verantwoordelijkheden van de auditcommissie zijn uitgewerkt in het reglement auditcommissie. Sinds 2019 werkt StiPP met een omgekeerd-gemengd-bestuursmodel. Uit evaluatie bleek de auditcommissie beperkte toegevoegde waarde te hebben. In 2022 besloot StiPP daarom de auditcommissie met ingang van 2023 op te heffen.

Sleutelfunctiehouders

Het fonds beschikt over een risicobeheerfunctie, interne auditfunctie en actuariële functie. De sleutelfuncties zijn onderdeel van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. De taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctiehouders zijn uitgewerkt in het reglement sleutelfuncties.

Controle

De onafhankelijke accountant en de certifierend actuaris controleren de jaarrekening en het bestuursverslag van het pensioenfonds. De compliance officer volgt en bewaakt de naleving van de gedragscode en de integere bedrijfsvoering.

Extern toezicht

StiPP valt volgens de Pensioenwet én de Wet financieel toezicht onder (extern) toezicht van De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM). DNB houdt prudentieel toezicht voor het bewaken van de solvabiliteit en de financiële positie van het fonds. De AFM houdt gedragstoezicht ten aanzien van duidelijke en eerlijke informatievoorziening aan de deelnemers van het fonds.

2 Kerngegevens

2.1 Deelnemers en pensioenuitkeringen

Aantallen ¹	2022	2021	2020	2019	2018
Werkgevers	6.075	5.844	6.099	6.006	5.575
Vrijgestelde werkgevers	161	155	175		
Deelnemers	432.328	299.949	321.532	361.836	374.337
Gewezen deelnemers	726.760	758.147	840.994	870.351	960.943
Ingegane ouderdomspensioenen	5.974	4.993	3.756	2.776	2.337
Ingegane partnerpensioenen	819	715	616	536	445
Ingegane wezenpensioenen	72	55	39	25	22
Niet-opgenomen ² pensioenen					
• Ouderdomspensioen	6.778	5.231	5.111		
• Nabestaandenpensioen	1.351	1.135	935		
Totaal aantal deelnemers en pensioengerechtigden	1.174.082	1.070.225	1.172.983	1.235.524	1.338.084
Afgekochte ouderdomspensioenen op pensioeningangsdatum	5.291	5.689	4.683	3.017	3.229
Afgekochte nabestaandenpensioenen	1.242	1.552	2.087	1.473	326
Afgekochte kleine pensioenkapitalen voor pensioeningangsdatum	1.114	2.007	16.994	85.050	60.660
Automatische inkomende waardeoverdracht kleine pensioenen voor pensioeningangsdatum (in duizenden euro's) ³	86.503	53.053	51.639	16.597	n.v.t.
Automatische uitgaande waardeoverdracht kleine pensioenen voor pensioeningangsdatum (in duizenden euro's)	207.600	230.843	158.557	58.742	n.v.t.
Vervallen heel kleine pensioenen ⁴	40.805	26.573	34.922	137.669	n.v.t.

1. Aantallen zijn in eenheden, tenzij anders vermeld. Bedragen zijn in € 1.000.

2. Dit betreft pensioenen waarvoor bij StiPP onvoldoende persoonlijke gegevens bekend zijn om tot uitkering over te gaan.

3. Vanaf 2019 is de Wet waardeoverdracht klein pensioen van kracht. Hierdoor is het mogelijk om kleine pensioenen (in 2022 < € 520,35 bruto aanspraak per jaar) automatisch over te dragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder. StiPP maakt gebruik van deze wetgeving.

4. Vanaf 1 januari 2019 vervallen nieuwe heel kleine pensioenen (< € 2 pensioenaanspraak per jaar).

2.2 Financiële gegevens

(bedragen in € 1.000.000, tenzij anders aangegeven)

Waardenoverdrachten en vervallen pensioenen	2022	2021	2020	2019	2018
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	1.932	2.103	1.953	1.826	1.488
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	147	162	145	106	88
Stichtingskapitaal en reserves;	253	263	235	196	162
Waarvan:					
- Vereist eigen vermogen	57	68	72	62	52
- Algemene reserve	196	195	163	134	110

Beleggingen					
Belegd vermogen	2.226	2.444	2.267	2.024	1.664
Beleggingsrendement gehele fonds	-17,1%	7,0%	4,9%	12,8%	-2,7%
Z-score (getal)	-0,60	0,25	0,31	0,04	-0,11
	1,23	1,55	1,60	1,58	1,56
Totale beleggingskosten in % van gemiddeld belegd vermogen	0,27%	0,26%	0,36%	0,43%	0,42%
Totale beheerkosten	0,21%	0,21%	0,24%	0,31%	0,34%
Totale transactiekosten	0,06%	0,05%	0,12%	0,12%	0,08%

Dekkingsgraad en premie					
Beleidsdekkingsgraad	112,3%	110,7%	110,7%	109,8%	109,4%
Actuele dekkingsgraad	112,2%	111,6%	111,2%	110,2%	110,3%
Feitelijke premie	385	281	297	298	296
Kostendekkende premie	362	266	285	281	281

Uitvoeringskosten					
Pensioenuitvoeringskosten	16	16	17	16	18
Uitvoeringskosten per deelnemer (actieven + pensioengerechtigden) in €	35,36	51,02	50,83	44,71	47,01
Uitvoeringskosten per deelnemer (alle) in €	13,47	14,88	14,39	13,27	13,25

- De z-score is de score die wordt gehanteerd om het rendement (de performance) van het pensioenfonds te vergelijken met de benchmark. Deze score wordt vervolgens gebruikt om de performancetoets te kunnen uitvoeren. Zie ook paragraaf 6.4.
- Directe en indirecte beheerkosten. Zie paragraaf 6.5 voor nadere toelichting.

Pensioenuitkeringen	2022	2021	2020	2019	2018
Pensioenuitkeringen	7	6	5	4	3
Uitkeringen afkoop klein pensioen	12	16	24	58	40

Waardenoverdrachten en vervallen pensioenen	2022	2021	2020	2019	2018
Automatische inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	182	132	85	31	n.v.t.
Automatische uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	-271	-319	-238	-64	n.v.t.
Vervallen heel kleine pensioenen	0,7	0,5	0,5	1	n.v.t.

8. De bedragen van zijn afgerond naar beneden: in 2022 was het € 719.000, in 2021 € 513.000.

3 Ontwikkelingen in 2022

3.1 Zwaar weer op beleggingsmarkten

Het spreekt voor zich dat in dit verslag wordt stilgestaan bij de oorlog in Oekraïne na de inval van de Russische strijdmacht op 24 februari 2022. Naast de materiële en humanitaire schade heeft deze oorlog ook financiële consequenties.

StiPP belegde in het begin van de oorlog (indirect) een relatief klein deel van haar totale vermogen in Russische (staats)obligaties en aandelen (ca. € 12,5 miljoen, 0,5% van het totaal) en in staatsobligaties van Wit-Rusland (ca. € 360 duizend, 0,02% van het totaal) en Oekraïne (ca. € 1,8 miljoen, 0,08% van het totaal). De handel in de Russische en Wit-Russische effecten is kort na het uitbreken van de oorlog geblokkeerd als gevolg van de strenge sanctiemaatregelen die door de EU en VN aan Rusland zijn opgelegd, en door het tijdelijk sluiten van de beurs in Moskou.

StiPP houdt zich aan de wettelijke sanctiemaatregelen die door de EU zijn opgelegd, zowel voor personen, bedrijven als landen. Dit betekent dat Rusland en Wit-Rusland op de uitsluitingslijsten van StiPP zijn geplaatst en de benchmarks voor de zogeheten opkomende landen waarin StiPP belegt, zijn aangepast.

Door de oorlog in Oekraïne stond 2022 ook in het teken van hoge olie- en gasprijzen en sterk stijgende inflatie. Op de kapitaalmarkten leidde dit tot snel stijgende rentes en dalende aandelenkoersen. Per saldo steeg bijvoorbeeld de Duitse 10-jaars rente in 2022 van -0,2% naar 2,6%. De stijgende rentes zorgden voor forse koersverliezen op de obligatiemarkten. Hierdoor ontstonden negatieve rendementen in de beleggingsportefeuilles van StiPP. Dit raakte ook de pensioenkapitalen van de deelnemers.

Uiteraard heeft StiPP de ontwikkelingen op de voet gevolgd en deze ook getoetst aan haar strategische uitgangspunten en risicokaders, zoals vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid van het fonds. Ondanks de negatieve rendementen gelooft StiPP dat de – op een levenscyclus gebaseerde -beleggingsstrategie van StiPP op de lange termijn zorgt voor een stabiele pensioenopbouw voor de deelnemers.

3.2 Risicobereidheidsonderzoek 2022

Zoals het fonds elke drie jaar doet, heeft StiPP in 2022 het onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren naar de risicohouding van de deelnemers. Dit periodieke onderzoek is belangrijk: het vormt de basis voor het strategische beleggingsbeleid en de levenscyclus die in dit beleid wordt gehanteerd. Het onderzoek in 2022 bevatte een interactieve enquête met berekeningen van het verwachte inkomen na pensionering.

Net als in voorgaande jaren was de respons niet hoog: 1,65% van de StiPP-deelnemers reageerde. Door de grote deelnemersaantallen van StiPP is dit percentage statistisch gezien toch significant en kunnen conclusies worden getrokken uit het onderzoek. De gemiddelde risicohouding van de deelnemers van StiPP blijkt goed aan te sluiten bij de levenscyclus die het fonds in het beleggingsbeleid hanteert. Daarnaast zijn er enkele andere interessante observaties. Zo is er sprake van een grote spreiding van de risicohouding onder de deelnemers van StiPP, maar neemt deze houding gemiddeld geleidelijk toe in vergelijking met de onderzoeken uit voorgaande jaren. De deelnemers zijn daarom bereid wat meer risico te lopen. Maar daar staat tegenover dat het risicodraagvlak van StiPP-deelnemers zichtbaar lager is dan dat van deelnemers van de meeste andere pensioenfondsen in Nederland

De meerderheid van de deelnemers heeft een voorkeur voor een vaste uitkering na pensionering, maar daarnaast is er groeiende belangstelling voor een variabel pensioen.

Mede naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek wordt de risicohouding van StiPP in samenspraak met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan van het fonds, in 2023 opnieuw vastgesteld.

3.3 Aangepaste pensioenregeling & Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Met ingang van 2022 is de pensioenregeling gewijzigd. De wachttijd is verkort van zesentwintig naar acht gewerkte weken en het loon waarover pensioen wordt opgebouwd, is uitgebreid. Het effect van deze wijzigingen terug te zien in de cijfers: het aantal actieve deelnemers van StiPP is met 150.000 gestegen en het pensioengevend uurloon is 7% hoger geworden. De deelnemers van het fonds bouwen nu over elk gewerkt uur meer pensioen op. Door deze twee wijzigingen steeg de pensioenpremie in 2022 naar bijna € 400 miljoen. Vanaf 2023 is de premie in de Basisregeling 8% van de pensioengrondslag. Hierdoor is de pensioeninleg voor deelnemers van deze regeling verhoogd van 4,2% naar 7,3%. Deze pensioeninleg komt direct in de individuele pensioenpotjes van de deelnemers terecht.

Eind 2022 stemde de Tweede Kamer in met de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Deze wet zorgt voor een heel nieuw pensioenstelsel in Nederland vanaf 2027. Dan zijn alleen nog premieregelingen mogelijk. StiPP voert al een premieregeling uit. Toch zal de pensioenregeling van StiPP ook moeten wijzigen om aan de nieuwe wetgeving te voldoen. Hierbij zijn de sociale partners als eerste aan zet; zij bepalen hoe de nieuwe pensioenregeling eruit komt te zien. StiPP is nauw betrokken bij de gesprekken die de sociale partners hierover voeren.

Bij de behandeling van de Wtp in de Tweede Kamer zijn twee amendementen aangenomen die al ingaan voor 2027 en grote impact hebben op de uitvoering van StiPP. Vanaf het moment dat de wet van kracht is, komt de wachttijd helemaal te vervallen en vanaf 2024 bouwen werknemers al vanaf 18 jaar pensioen op. Dit betekent dat het aantal actieve deelnemers van StiPP naar verwachting nog eens met bijna 170.000 – vooral jonge – deelnemers stijgt. In 2023 treft StiPP voorbereidingen om de pensioenen van alle (nieuwe) deelnemers efficiënt, betrouwbaar, kostenbewust en toekomstbestendig te kunnen blijven administreren.

3.4 Nieuw contract met uitvoeringsorganisatie PGGM

Om de pensioenen betaalbaar te houden, is het belangrijk dat de uitvoering van de administratie van StiPP efficiënt is. StiPP heeft alle administratieve werkzaamheden uitbesteed aan (pensioen)uitvoeringsorganisatie (PUO) PGGM. PGGM zorgt voor een kostenefficiënte uitvoering door in te zetten op digitalisering, automatisering en innovatie. StiPP is tevreden over deze administratieve uitvoering en heeft besloten dat de uitbesteding aan PGGM voor langere termijn vast te willen leggen. Dan is er voor beide partijen een goede basis om te investeren in verdere verbetering en het toekomstbestendig maken van de administratieve uitvoering.

PGGM trok dezelfde conclusie, waarna PGGM en StiPP in het najaar van 2021 zijn gestart met gesprekken over een nieuw contract. Naast aandacht voor goede financiële afspraken richtten deze gesprekken zich voornamelijk op de (rand)voorwaarden voor een toekomstbestendige pensioenuitvoering door de inzet van digitalisering, automatisering en innovatie. Hoe richt PGGM de pensioenadministratie en klantbediening zo in dat deze ook eenvoudig kunnen worden uitgevoerd met de verwachte groei en veranderingen bij StiPP?

In het voorjaar van 2022 zijn de gesprekken met positief resultaat afgerond. Sinds 1 juli 2022 is er een nieuw contract tussen StiPP en PGGM van kracht, waarmee de samenwerking tussen beide partijen voor de komende jaren verzekerd is. StiPP is content, want hiermee is de continuïteit van de pensioenuitvoering geborgd, krijgt

kostenefficiëntie de gewenste aandacht en is er een duidelijke focus op digitalisering en vereenvoudiging van administratieve processen. Dit is in het belang van de deelnemers, de pensioengerechtigden en de bij het fonds aangesloten werkgevers.

4 Financiële positie 2022

4.1 Financieel resultaat

StiPP behaalde in 2022 een negatief resultaat van € 10,0 miljoen (2021: € 27,4 miljoen positief).

In onderstaande actuariële analyse staat een nadere toelichting op het behaalde resultaat. Zie de volgende tabel.

Resultaat in € 1.000	2022	2021
Beleggingen en wijziging rentetermijnstructuur	-40.869	1.774
Premies	23.572	15.098
Kosten	3.357	2.903
Uitkeringen en afkopen	8	-237
Resultaat op overlijden	5.124	5.238
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	382	949
Wijziging actuariële grondslagen	-634	-
Pensionering	-1.800	951
Andere oorzaken	863	700
Totaal resultaat	-9.997	27.376

Beleggingen en wijzigingen rentetermijnstructuur

In 2022 is een negatief resultaat gerealiseerd van € 40.869 duizend. Dit is enerzijds het gevolg van de gestegen rente en de daaruit volgende vrijval uit de technische voorziening (€ 41.265 duizend). En anderzijds uit de vergelijking tussen het behaalde beleggingsrendement (na aftrek van kosten vermogensbeheer) en de interesttoevoeging aan de technische voorziening (-/- € 82.134 duizend).

Premies

Het resultaat op premies van € 23.572 duizend. Het resultaat op premies wordt veroorzaakt doordat de ontvangen premie hoger is dan de som van de actuariële benodigde premie voor pensioenopbouw, de premies voor risicoverzekeringen en de opslag ter dekking van de uitvoeringskosten. Ten opzichte van 2021 is het resultaat op premies toegenomen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat de opslag ter dekking van de uitvoeringskosten per 1 januari 2022 is verlaagd van 6,6% naar 4,9% van de ontvangen premie. Hierdoor werd het relatieve premieoverschot groter. Bovendien is de ontvangen premie fors toegenomen, waardoor het premieresultaat ook in euro's duidelijk toenam.

Kosten

Het resultaat op kosten bedraagt € 3.357 duizend. Het resultaat ontstaat door de in de premie beschikbare opslag voor kosten en de vrijval voor kosten uit de technische voorziening te verrekenen met de werkelijke uitvoeringskosten.

Overlijden

Het resultaat op overlijden bedraagt € 5.124 duizend. Het resultaat op overlijden bestaat uit het resultaat op langlevens en op kortlevens. Het resultaat op langlevens is € 50 duizend positief, wat betekent dat de werkelijke sterfte onder de deelnemers beperkt hoger was dan verondersteld is in de actuariële grondslagen van het fonds. Het resultaat op kort leven bedraagt € 5.074 duizend. Dit is relatief hoog. Enerzijds is dit het gevolg van vrijgevallen pensioenen omdat er geen partner aanwezig was (resultaat € 2.399 duizend). Anderzijds zijn er minder nabestaandenpensioenen ingegaan dan op basis van de grondslagen verwacht werd (resultaat € 2,675 duizend).

Arbeidsongeschiktheid

In 2022 is een positief resultaat ontstaan op arbeidsongeschiktheid van € 382 duizend. Dit is onder meer een gevolg van revalidaties, overlijdens en pensioneringen (resultaat € 416 duizend). Daarnaast is het bedrag dat benodigd is voor nieuwe toekenningen (inclusief terugwerkende kracht) hoger dan het beschikbare bedrag voor nieuwe toekenningen, wat resulteert in een klein verlies (-/- € 34 duizend).

Actuariële grondslagen, pensionering en andere oorzaken

In 2022 is door de wijziging van actuariële grondslagen, de overgang naar de prognosetafel AG2022, een negatief resultaat ontstaan van € 634 duizend.

Het resultaat op pensionering is gedaald van € 951 duizend in 2021 tot € 1.800 duizend negatief in 2022. Bij het inkopen van pensioen is in 2022 een bufferopslag toegepast van 6,1% tegen 7,1% in 2021. Daarnaast wordt bij de inkoopfactoren rekening gehouden met de zuivere swapcurve (dus zonder UFR) per maandeinde één maand voorafgaand aan de betreffende pensioneringsmaand. De toename van de technische voorziening risico fonds is gebaseerd op de lagere rentetermijnstructuur (incl. UFR) per 31 december 2021. De stijgende marktrente in 2022 zorgt voor een negatief totaalresultaat van € 1.800 duizend (tegen een positief totaalresultaat van € 951 duizend in boekjaar 2021)

Zowel de zuivere swapcurve als de rentetermijnstructuur is in 2022 gestegen. De wijziging van de technische voorziening risico fonds als gevolg van de gestegen marktrente in boekjaar 2022 is, ook voor de pensioeninkopen in 2022, verantwoord onder beleggingen. Zou bij het resultaat op pensionering rekening worden gehouden met de in het boekjaar 2022 stapsgewijs gestegen marktrente, dan zou een positief resultaat van € 1.406 duizend zijn geboekt. Dit is gelijk aan de vrijval ter grootte van de bufferopslag van 6,1% (€ 1.758 duizend, ofwel 7,1%, in boekjaar 2021).

Ten aanzien van andere oorzaken, werden door timingsverschillen kleine, eenmalige administratieve resultaten geboekt bij waardeoverdrachten van € 108 duizend. Het belangrijkste resultaat in deze categorie is gerelateerd aan het vervallen van heel kleine pensioenen (€ 698 duizend). Verder zijn er ten aanzien van mutaties en correcties en overige baten en lasten geen bijzonderheden te vermelden.

4.2 Dekkingsgraad

De dekkingsgraden van een pensioenfonds weerspiegelen de financiële positie van het fonds. Maar omdat StiPP in de opbouwfase beschikbare-premieregelingen uitvoert, zijn er tot het moment van pensionering weinig financiële risico's voor het pensioenfonds. De financiële positie van het fonds loopt het meeste risico in de uitkeringsfase: alsdan moet het fonds in staat zijn de pensioengerechtigden levenslang uitkeringen te kunnen betalen.

Voor StiPP zijn daarom twee dekkingsgraden van belang:

1. De dekkingsgraad die betrekking heeft op de technische voorzieningen die voor risico van het fonds komen. Deze dekkingsgraad geeft de verhouding aan waarin het pensioenfonds de verplichtingen kan nakomen waar het zelf de financiële risico's voor draagt. Dit betreft voor het grootste deel pensioenuitkeringen en risicoverzekeringen. Per 31 december 2022 is deze dekkingsgraad 239,6% (2021: 227,1%).
2. De dekkingsgraad die betrekking heeft op het pensioenfonds als geheel. Hierbij worden de som van de technische voorzieningen van het fonds (dus zowel de voorzieningen voor risico van het fonds als de voorzieningen voor risico van de deelnemers) afgezet tegen het totale vermogen van het fonds. Deze

dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2022 112,2% (2021: 111,6%). Dit is de actuele dekkingsgraad. Het twaalfmaands gemiddelde van deze dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad; deze bedraagt 112,3% (2021: 110,7%).

De beleidsdekkingsgraad ligt ruim boven het vereiste niveau van 102,7% (2021: 103,0%). De financiële positie van StiPP is derhalve goed.

De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie. De veronderstelde prijsinflatie wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De contante waarde van de toekomstige toeslagverlening wordt vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 5,6%.

Een reële dekkingsgraad van 100% impliceert dat een fonds op basis van de aanwezige beleidsdekkingsgraad de prijsinflatie naar verwachting volledig kan waarmaken, gegeven de voorgeschreven aannames. De reële dekkingsgraad van StiPP bedraagt ultimo 2022 110,2% (2021: 109,1%).

StiPP verstrekt echter nominale pensioenuitkeringen en verleent hierop geen toeslagen. Derhalve is de reële dekkingsgraad voor StiPP maar van beperkt belang.

4.3 Kostendekkende en feitelijke premie

De kostendekkende premie over het boekjaar 2022 bedraagt € 362 miljoen en de feitelijke premie is € 385 miljoen. Hierdoor is er sprake van een premieoverschot van € 23 miljoen.

Bedragen in € miljoen	2022	2021
Kosten pensioenopbouw	331	237
Pensioenuitvoeringskosten	16	16
Solvabiliteitstoeslag	4	3
Risicopremies ⁹	11	10
Kostendekkende premie	362	266
Feitelijke (verschuldigde) premie	385	281

In vergelijking met 2022 valt op dat de kosten voor pensioenopbouw sterk zijn toegenomen. Dit is vooral het gevolg van het inkorten van de wachttijd van zesentwintig naar acht gewerkte weken en de overgang naar SV loon.

4.4 Beleggingsresultaten van de levenscyclus

De levenscyclus

StiPP voert een beschikbare-premiereregeling uit. Dit betekent dat deelnemers voor eigen risico een persoonlijk pensioenkapitaal, een pensioenpotje, opbouwen. Op de pensioendatum wordt met dit kapitaal een levenslange pensioenuitkering aangekocht.

Bij StiPP is de mate van het eigen risico (het beleggingsrisico) afhankelijk van de leeftijd van de deelnemers. Dit is vormgegeven in een levenscyclus van acht leeftijdsgroepen. De levenscyclus vormt de basis voor de beleggingsstrategie van StiPP. Het beleggingsrisico en het pensioenrisico worden geleidelijk beperkt naarmate

9. De risicopremies betreffen de premies voor het nabestaandenpensioen, voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en voor algemene risico's.

de pensioendatum dichterbij komt: de levenscyclus van de beleggingen. Jonge deelnemers hebben een relatief langere beleggingshorizon. Zij kunnen risicovoller beleggen en profiteren van de hogere verwachte rendementen. Naarmate de deelnemers ouder zijn, belegt StiPP minder risicovol.

In de tabel komt de levenscyclus terug: het zijn de strategische beleggingsmixen van de acht leeftijdsgroepen.

Strategische beleggingsmix	<47	47-51	52-56	57-58	59-60	61-62	63-64	65-66
Zakelijke waarden	70%	64%	58%	47%	37%	27%	17%	7%
Vastrentende waarden middellang	30%	29%	25%	24%	23%	21%	20%	19%
Vastrentende waarden lang	0%	7%	17%	29%	40%	52%	63%	74%

Verreweg het merendeel van de levenscyclus is ingericht op een stabiele uitkering na pensionering. Daarnaast biedt StiPP ook een levenscyclus waarin wordt voorgesorteerd op een variabele pensioenuitkering. Hierin is er voor oudere deelnemers een beperkt hoger risicoprofiel. In deze levenscyclus blijven bovenstaande beleggingsmixen vanaf 59-60 jaar onveranderd.

Beleggingsresultaten 2022

Door de oorlog in Oekraïne, de energiecrisis en de hoge inflatie zijn de aandelenkoersen gedaald en is de rente gestegen. Dit leidde tot negatieve rendementen in alle strategische beleggingsportefeuilles van StiPP.

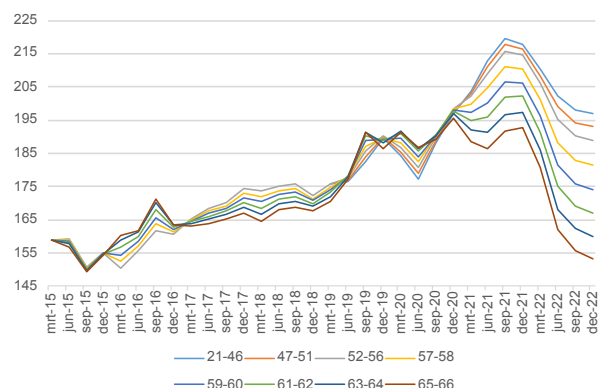
Het overzicht van de rendementen per leeftijdsgroep en de bijdragen van de strategische beleggingsportefeuilles is als volgt:

Rendementsbijdrage 2022	Leeftijdsgroepen (leeftijden in jaren)							
Strategische beleggingsportefeuilles	<47	47-51	52-56	57-58	59-60	61-62	63-64	65-66
Zakelijke waarden (-14,4%)	-10,1%	-9,2%	-8,3%	-6,7%	-5,3%	-3,9%	-2,4%	-1,0%
Vastrentende waarden middellang (-15,8%)	-4,7%	-4,6%	-4,0%	-3,8%	-3,6%	-3,3%	-3,2%	-3,0%
Vastrentende waarden lang (-26,9%)	0,0%	-1,9%	-4,6%	-7,8%	-10,8%	-14,0%	-16,9%	-19,9%
Totaal	-14,8%	-15,7%	-16,9%	-18,3%	-19,7%	-21,2%	-22,5%	-23,9%

2022 was een jaar van 'zwaar weer' voor de pensioenkapitalen bij StiPP, maar toch waren er ook lichtpuntjes. In de eerste plaats konden te beleggen premies tegen hogere verwachte rendementen worden belegd. De rente op langlopende staatsobligaties is bijvoorbeeld gestegen van onder de 0% tot circa 2,6%, einde van het jaar.

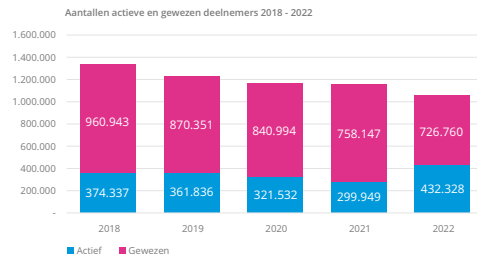
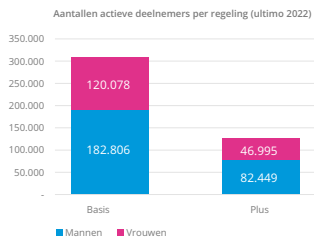
En ook voor de oudere deelnemers is er een compenserende factor: de pensioeninkoop is door de gestegen rente sterk verbeterd. Ondanks de waardedaling van de beleggingen kunnen deelnemers in de leeftijdsgroep van 65-66 jaar nu meer pensioen aankopen dan in het begin van 2022. Dit geldt alleen voor levenslange pensioenuitkeringen. Deelnemers die hun pensioen afkopen op pensioendatum, hebben wel te maken gehad met een daling van het pensioenkapitaal.

In de grafiek zoals hiernaast weergegeven is de langetermijnwaardeontwikkeling van de acht leeftijdsgroepsgroepen inzichtelijk gemaakt.

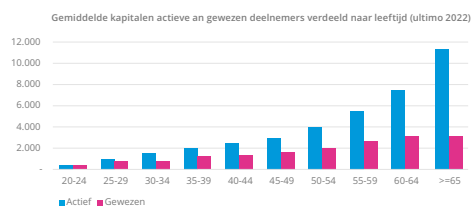
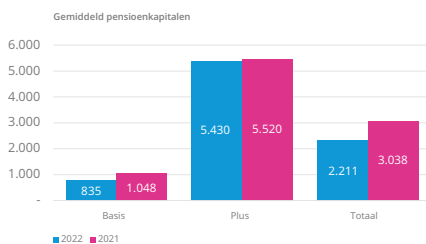

5 Ontwikkelingen van de deelnemerspopulatie

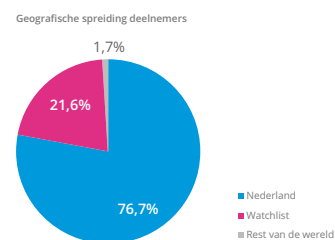
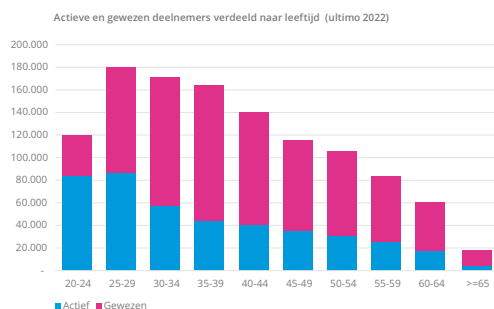
Verreweg het grootste aantal (actieve) deelnemers van StiPP staat geregistreerd in de Basisregeling. Het totaal aantal (actieve) deelnemers is in 2022 fors gegroeid, met name in de Basisregeling. Dit komt door de verkorting van de wachttijd van zesentwintig naar acht gewerkte weken.

De gemiddelde pensioenkapitalen van actieve deelnemers zijn in de Plusregeling bijna zeven keer zo hoog als in de Basisregeling. De daling ten opzichte van 2021 is grotendeels toe te schrijven aan de verkorting van de wachttijd.

De gemiddelde pensioenkapitalen bij StiPP nemen toe naarmate de deelnemers ouder zijn. De gewezen deelnemers (slapers)¹⁰ zijn vooral te vinden onder de jongere deelnemers van StiPP. Ruim driekwart van de deelnemers van StiPP komt uit Nederland, ruim 21% uit andere EU-landen en bijna 2% uit de rest van de wereld.

10. Een gewezen deelnemer van een pensioenregeling is iemand waarvoor geen pensioenpremie meer betaald wordt, maar die wel recht heeft op pensioen.

6 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

6.1 Strategische beleggingsportefeuilles

In de strategische beleggingsportefeuilles zijn de beleggingen van alle deelnemers collectief ondergebracht. Deze beleggingen vormen de bouwblokken van de levenscyclus. Zo benut StiPP schaalgroottes en worden transactie- en vermogensbeheerkosten zo veel mogelijk beperkt.

De beleggingen binnen de strategische portefeuilles zijn gespreid over verschillende categorieën zoals aandelen, obligaties, onroerend goed en hypotheeklen en over verschillende regio's.

Zie onderstaande tabel voor de standen per eind 2022 en rendementen over 2022.

Beleggingsportefeuilles	Percentage van totaal	Vermogen (in € miljoen)	Rendement (%)	Benchmark (%)
Zakelijke waarden	51%	1.132	-14,4%	-12,4%
Vastrentende waarden middellang	26%	575	-15,8%	-15,7%
Vastrentende waarden lang	17%	380	-26,9%	-26,3%
Strategische portefeuilles	94%	2.087	-17,1%	-15,9%
Uitkeringenportefeuille	6%	139	-25,9%	-24,0%
Totaal	100%	2.226		

Marktontwikkelingen

De dalende aandelenkoersen en rentestijging hebben in 2022 geleid tot negatieve rendementen op alle strategische beleggingsportefeuilles. De rentestijging leidde - op basis van marktwaarderingen - tot forse koersverliezen in de vastrentende-waardenportefeuilles. De kredietwaardigheid van landen en bedrijven stond in 2022 niet ter discussie.

Performance

De vastrentende-waardenportefeuilles presteerden licht slechter dan hun benchmarks. De zakelijke-waardenportefeuille bleef circa twee procentpunten achter bij de benchmark. Dit kwam met name door de klimaatdoelstellingen die StiPP nastreeft in haar beleggingen. StiPP belegt bijvoorbeeld beperkt in de olie- en gassector, waar in 2022 juist de beste financiële resultaten werden behaald. Ook de uitkeringenportefeuille bleef bijna twee procentpunten achter bij de benchmark, met name door de daling van de swapspread in de laatste maanden van het verslagjaar.

Beleggingsbeleid

StiPP heeft in 2022 de beleggingsstrategie van de zakelijke-waardenportefeuille aangepast op basis van aanbevelingen van de ALM-studie in 2021. Het strategisch afdekken van de belangrijkste valuta is verlaagd van 75% naar 55%. Dit leidde tot een kostenreductie zonder noemenswaardig hoger risico. De categorie 'direct lending' (leningen aan Europese ondernemingen binnen het midden- en kleinbedrijf) is toegevoegd aan de strategische allocatie. Deze beleggingscategorie biedt relatief aantrekkelijke rendementen en zal in ongeveer tweeënhalf jaar worden opgebouwd. De eerste beleggingen zijn gedaan in het derde kwartaal van 2022.

10. Swapsread: het verschil tussen het rendement op een staatslening en de interbancaire markt (swapmarkt). Deze wordt uitgedrukt in basispunten.

11. De strategische assetallocatie is de langetermijnverdeling tussen verschillende beleggingscategorieën die past bij het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille.

6.2 Uitkeringenportefeuille en reserveportefeuille

De uitkeringenportefeuille

Bij pensionering biedt StiPP deelnemers een stabiele uitkering aan. De beleggingen voor deze pensioenregeling zijn ondergebracht in de uitkeringenportefeuille. Deze portefeuille belegt grotendeels in goed verhandelbare en betrouwbare Europese staatsobligaties. De looptijden van de obligaties zijn afgestemd op de verwachte duur van de pensioenuitkeringen. Daarom is het renterisico vrijwel nihil en kan StiPP de nominale pensioenuitkering nakomen. De uitkeringenportefeuille belegt voor risico van het pensioenfonds. Het totaal belegd vermogen van de uitkeringenportefeuille bedroeg per eind 2022 € 139 miljoen.

Door de rentestijging en de hoge rentegevoeligheid van de uitkeringenportefeuille was het rendement in 2022 -25,9%, vergeleken met -24,0% voor de benchmark. De benchmark is de marktrente die gebruikt wordt voor pensioeninkoop. De performance van de uitkeringenportefeuille was bijna 2% lager dan die van de marktrente. Dit is vooral in het laatste kwartaal opgetreden doordat de rente op staatsobligaties, waar de uitkeringenportefeuille in belegt, veel harder is gestegen dan de marktrente.

Deze ontwikkelingen op de markt hadden ook een negatief effect op de dekkingsgraad van de uitkeringenportefeuille. StiPP houdt de ontwikkelingen nauw in de gaten en ziet op dit moment geen reden om het beleggingsbeleid aan te passen.

De reserveportefeuille

In de reserveportefeuille belegt StiPP het eigen vermogen van het fonds en de voorzieningen voor de risicoverzekeringen. De reserveportefeuille belegt in de strategische beleggingsportefeuilles van StiPP. Dit zijn de zakelijke-waardenportefeuille (30%), de vastrentende-waardenportefeuille middellang (30%) en de vastrentende-waardenportefeuille lang (40%). De normwegingen worden jaarlijks getoetst aan de hand van een balansanalyse. De uitkomsten van deze analyse gaven voor 2022 geen aanleiding de normwegingen aan te passen. In 2023 is dit overigens wel het geval.

Aangezien het om het eigen vermogen gaat, belegt de reserveportefeuille voor eigen risico van het pensioenfonds. Het rendement van de reserveportefeuille bedroeg -20,0% (benchmark: -19,0%) in 2022 en is als negatief beleggingsrendement terug te zien in de staat van baten en lasten.

6.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) & SFDR

In 2022 heeft StiPP concrete stappen gezet in het verder verduurzamen van haar beleggingsportefeuille door afscheid te nemen van een aantal aandelenfondsen en over te stappen op fondsen met hogere MVB-ambities. Eén van de speerpunten hierbij was het leveren van een (meetbare) bijdrage aan de door StiPP gekozen sustainable development goals (SDG's) en het volgen van de EU Climate Transition Benchmark voor (wereldwijde) CO₂-reductie. Daarnaast heeft StiPP het beleid ten aanzien ESG-criteria (criteria op het gebied van milieu, maatschappij en governance) verscherpt door met betrekking tot beleggingen in aandelen het principe van 'best in class' te hanteren. Tenslotte speelde de implementatie van de Europese Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) een belangrijke rol. StiPP heeft in het kader van deze regelgeving haar pensioenregeling en de beleggingsportefeuille geclassificeerd als artikel 8-product, een financieel product dat duurzaamheidsaspecten promoot. Hiermee heeft StiPP ook met ingang van 2023 voldaan aan de verplichte publicaties die bij artikel 8 horen. Hiervoor wordt verwezen naar de website van het fonds en naar de specifieke bijlage in dit jaarverslag.

12. Hiervoor wordt door de StiPP de 20-jaars 'swap'-rente gebruikt.

13. StiPP onderzoekt hoe vermogensbeheerders en/of indices ESG-factoren in hun beleggingsproces integreren en zal alleen beleggen in de leningen van overheden die bij de beste 50% van het universum behoren.

14. De SFDR is een Europese regelgeving met als doel transparantere informatievoorziening over duurzaam beleggen binnen de financiële sector.

De implementatie van het beleid van StiPP op het gebied van MVB is vormgegeven via specifieke aandacht voor de volgende onderwerpen:

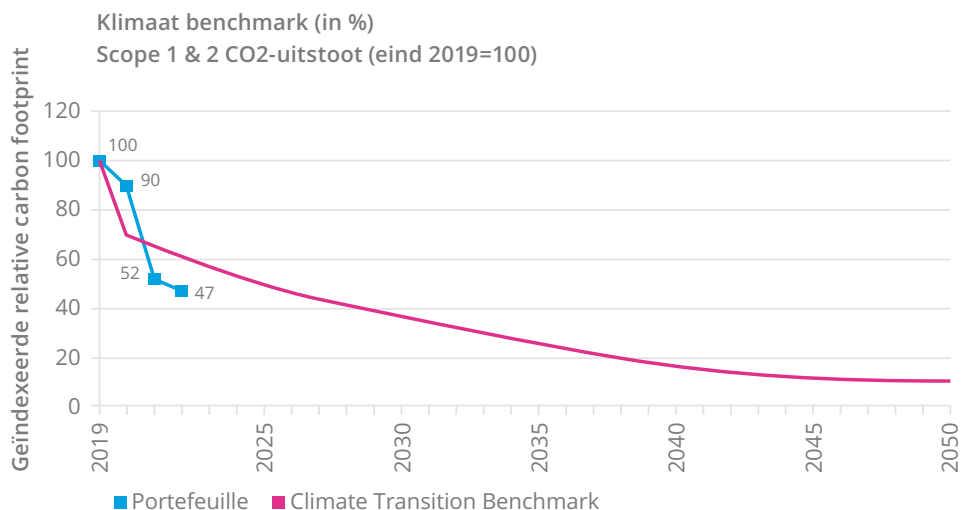
- Klimaat en duurzame energie
- Uitsluitingen
- Integratie van ESG 'best in class' criteria
- Stemgedrag
- Dialoog
- Positieve impact
- Landenbeleid

Een belangrijk onderdeel van het beleid is de verantwoording. Hieronder wordt kort inzicht gegeven in de eerste resultaten op bovenstaande onderwerpen. In het MVB-jaarverslag van StiPP zijn deze onderwerpen in meer detail uitgewerkt. StiPP heeft in 2022 onderzoek gedaan of er behoefte was aan een maatschappelijke invulling. De conclusie is dat StiPP haar MVB-beleid goed op orde heeft.

Thema Klimaat en duurzame energie

Onderstaande grafiek geeft inzicht aan de blootstelling aan CO₂-uitstoot van een deel van de portefeuille per 2022 versus de door StiPP gehanteerde Climate Transition Benchmark. Deze benchmark streeft naar een CO₂-net zero-uitstoot in 2050, aansluitend bij de klimaatdoelstelling van Parijs. In de grafiek is te zien dat StiPP ruim onder de Climate Transition Benchmark blijft en daarmee tot op heden voorop loopt op het transitiepad naar 2050.

Ook is te zien dat de CO₂-voetafdruk gedurende 2022 verder is afgenomen. In deze analyse zijn de categorieën aandelen, beursgenoteerd onroerend goed en bedrijfsobligaties meegenomen. Voor de overige beleggingen zijn geen gegevens beschikbaar.

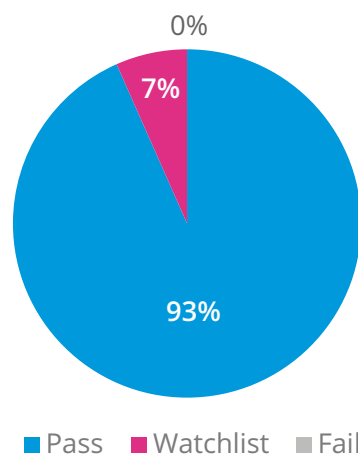
De 'scope 1- en 2-uitstoot' zijn door de betreffende ondernemingen zelf veroorzaakt. Scope 1 omvat alle directe uitstoot van een bedrijf. Scope 2 omvat de indirecte uitstoot van ingekochte energie voor een bedrijf.

Uitsluitingen

StiPP heeft een uitsluitingsbeleid voor bedrijven en landen die betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens, schendingen van UN Global Compact-richtlijnen, tabaksproductie en kolenmijnen. StiPP belegt grotendeels via beleggingsfondsen die nauw aansluiten bij de doelstellingen van StiPP. De uitsluitingslijst wordt minstens elk kwartaal gemonitord en jaarlijks geheel herzien. Eventueel kan tussentijds actie worden ondernomen, zoals dit jaar is gebeurd met beleggingen in Rusland en Wit-Rusland.

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de screening naar Global Compact per eind 2022. Er is geen indirecte belegging in ondernemingen die de UN Global Compact-richtlijnen schenden. Ongeveer 7% van alle beleggingen vinden plaats in ondernemingen die op de watchlist ('zwarte lijst') staan. De screening wordt gedaan op de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties, hoogrentende leningen en beursgenoteerd onroerend goed.

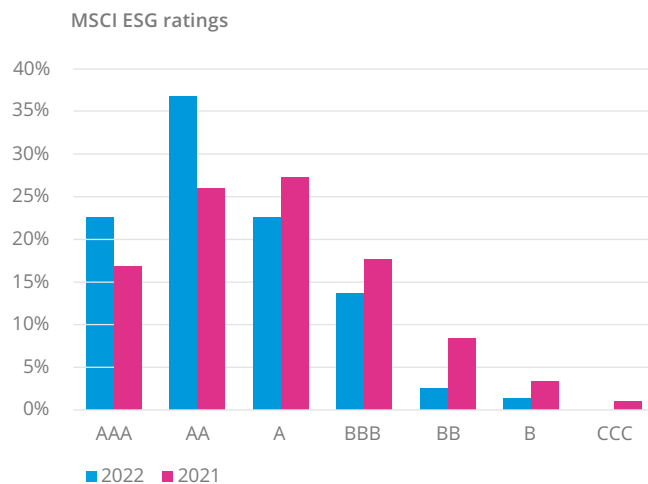
Global Compact Screening

Integratie van ESG 'best-in-class'-criteria

StiPP heeft stappen gezet om de beleggingsportefeuille verder te verduurzamen. Deze zijn terug te vinden in het ESG-ratingprofiel 'best in class' van de beleggingsportefeuille.

Onderstaande grafiek toont de wegingen in portefeuille (aandelen, bedrijfs- en hoogrentende obligaties, onroerend goed) naar de verschillende MSCI ESG rating-klassen per einde 2022 en 2021. Hierin is duidelijk zichtbaar dat StiPP haar belang in de hogere ESG rating-klassen is toegenomen en het belang in de lagere rating-klassen is afgenomen.

Stemgedrag en dialoog

Alle bij StiPP betrokken vermogensbeheerders houden zich aan relevante internationale MVB-standaarden. Richtlijnen ten aanzien van dialoog en het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen maken hiervan deel uit. De externe vermogensbeheerders stemmen namens StiPP actief op aandeelhoudersvergaderingen. Voor de aandelenfondsen waarin StiPP participeert, heeft het pensioenfonds in 2022 op ruim 85.000 agendapunten een stem uitgebracht. In circa 9% van deze gevallen heeft de externe vermogensbeheerder zich onthouden van stemming of tégen een door het management van de onderneming ingebracht voorstel gestemd. Alle vermogensbeheerders die StiPP inschakelt, voeren actief dialoog met de relevante ondernemingen of obligatie-uitgevers. Als met dialoog onvoldoende voortgang wordt bereikt, kan tot uitsluiting of verkoop van een belegging worden over gegaan.

6.4 Z-score en performancetoets

De wettelijk verplichte berekening van de z-score volgt uit het vrijstellingsbesluit van de Wet Bpf . De z-score is een voorgeschreven methodiek om de beleggingsresultaten van het pensioenfonds te objectiveren. Voor deze score wordt elk jaar het rendement van de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds vergeleken met het resultaat van de gebruikte benchmark, inclusief aanpassingen voor de beleggingskosten en het genomen beleggingsrisico. Vervolgens wordt een performancetoets gedaan door de z scores van de afgelopen vijf jaar op te tellen en een wiskundige deling te doen .

Als StiPP op beleggingsgebied onvoldoende presteert, resulterend in een z-score van -1,28 of lager, dan kunnen de bij het fonds aangesloten werkgevers vrijstelling van de verplichte deelname aan StiPP aanvragen.

Het totale beleggingsrendement van StiPP bedroeg -17,12%, in 2022, wat lager is dan het rendement van de benchmark (-15,94%). Deze benchmark is gebruikt om de z-score te berekenen. De z-score voor het jaar 2022 is uitgekomen op -0,60. De score van de performancetoets is 1,23 . Deze positieve scores betekenen dat er voor werkgevers bij StiPP geen vrijstelling kan worden verkregen op grond van onvoldoende beleggingsrendement: het pensioenfonds presteert beter dan minimaal vereist wordt.

6.5 Beleggingskosten

De totale beleggingskosten over 2022 bedroegen € 6,2 miljoen, ofwel 0,27% van het gemiddelde belegd vermogen. Het gemiddelde belegd vermogen bedroeg afgerond € 2.257 miljoen (2021: € 2.230 miljoen). In onderstaande tabel worden deze kosten gesplitst naar beheer- en transactiekosten.

Jaar	Totaal beleggingskosten	Totaal beheerkosten	Totaal transactiekosten
2022	0,27%	0,21%	0,06%
2021	0,26%	0,21%	0,05%
2020	0,36%	0,24%	0,12%
2019	0,43%	0,31%	0,12%
2018	0,42%	0,34%	0,08%

Onder de beheerkosten vallen de (directe) kosten die worden betaald aan de verschillende externe vermogensbeheerders van StiPP. Daarnaast vallen hieronder ook de (indirecte) kosten voor de fiduciaire dienstverlening, de advieskosten, kosten voor bestuursondersteuning en de bewaarkosten van de custodian. Onder transactiekosten vallen alle kosten die te maken hebben met het aan- en verkopen van beleggingsstukken. Dit heeft betrekking op het dagelijkse beheer van de diverse beleggingsfondsen en de mandaten, maar ook op de aan- en verkoopkosten in verband met de maandelijks nieuwe beleggingen van de strategische beleggingsportefeuilles van StiPP.

In 2022 zijn de totale beleggingskosten licht gestegen ten opzichte van 2021, zowel absoluut als in verhouding tot het gemiddelde belegd vermogen. Dit is vooral het gevolg van een stijging van de indirecte vermogensbeheerkosten én van de transactiekosten in de vastrentende-waardenportefeuilles. De indirecte beheerkosten zijn op vaste afspraken gebaseerd die jaarlijks worden verhoogd met inflatiecorrecties.

Bij de vastrentende waarden wordt vanaf 2021 een berekeningsmethodiek toegepast voor de transactiekosten die aansluit bij de MiFID II standaard en de zogeheten PRIIPs 'arrival price' -methodiek. Hierbij worden daadwerkelijk uitgevoerde transacties vergeleken met bied- en laatkoersen bij de inleg van transacties. Dit kan op een zeker moment leiden tot 'negatieve' transactiekosten (lees: gunstigere kosten dan het marktgemiddelde). Dit gebeurde in 2022 binnen de portefeuilles en beleggingsfondsen waarin StiPP in vastrentende waarden belegt.

De beheerkosten voor de aandelenportefeuilles zijn gedaald op basis van gunstigere tariefafspraken voor de duurzame beleggingsfondsen.

Alles tezamen bevinden de totale beleggingskosten zich ruim onder de maximale streefwaarde van 0,30% van het gemiddelde belegd vermogen van StiPP.

Uitgedrukt in duizenden euro's zijn de kosten per beleggingscategorie in 2022 als volgt:

Categorie	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	419	70	489
Aandelen	728	1.450	2.178
Vastrentende waarden	1.387	-156	1.231
Overige beleggingen	20	3	23
Directe beheerkosten	2.554	1.367	3.921
Indirecte beheerkosten	2.288	-	2.288
Totaal	4.842	1.367	6.209

18 Inclusief de sinds 2008 verplicht gestelde opslag van 1,28.

19 Packaged Retail Investment and Insurance-based investment Products; <https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/onderwerpen/priips-publicaties>

Tenslotte zijn in onderstaande tabel de kosten per beleggingscategorie weergegeven naast de in 2022 behaalde rendementen. De kosten van de valuta-afdekking zijn verwerkt in de kosten voor aandelen.

Kosten vermogensbeheer	Belegd vermogen	Beheer	Transacties	Totaal	Fonds	Rendement 2022 Benchmark
Vastgoed*	7,8%	0,24%	0,04%	0,28%	-7,1%	-7,3%
Aandelen*	37,8%	0,09%	0,17%	0,26%	-14,6%	-12,2%
Vastrentende waarden*	54,4%	0,11%	-0,01%	0,10%	-20,4%	-20,1%
Valuta-afdekking**					-0,9%	-2,6%
Directe beheerkosten***	100%	0,11%	0,06%	0,17%	-17,1%	-15,9%
Ondersteuning bestuur		0,00%		0,00%		
Fiduciair beheer***		0,08%		0,08%		
Bewaarloon***		0,01%		0,01%		
Beleggingsadvies ***		0,00%		0,00%		
Overige kosten***		0,01%		0,01%		
Indirecte beheerkosten***		0,10%		0,10%		
Totaal beleggingskosten***				0,27%	-17,1%	-15,9%

* Kosten als percentage van het gemiddelde belegd vermogen in de betreffende categorie

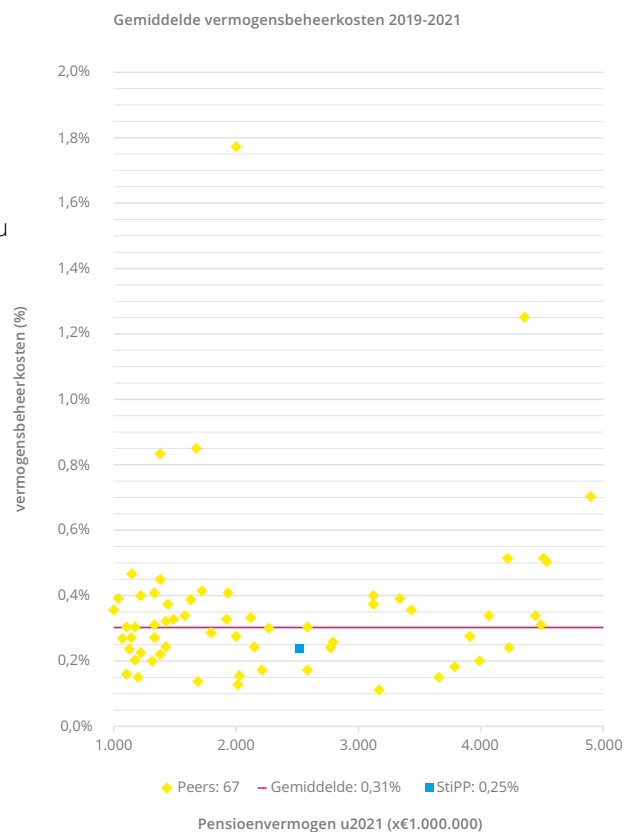
** Kosten voor valuta afdekking zijn verwerkt in de kosten voor aandelen

***Kosten als percentage van het totale gemiddelde belegd vermogen

6.6 Benchmarkonderzoek beleggingskosten

Jaarlijks laat StiPP de hoogte van haar beleggingskosten op marktconformiteit toetsen door extern adviesbureau Bell. In 2022 had deze toetsing, vastgelegd in de Bell Kostenbenchmark 2022, betrekking op de gemiddelde beleggingskosten in 2021 én op het gemiddelde in de periode 2019-2021. StiPP is hierin vergeleken met respectievelijk negentien en achtenzestig Nederlandse pensioenfondsen.

Uit de toetsing blijkt dat de gemiddelde vermogensbeheerkosten in de periode 2019-2021 bij StiPP lager liggen dan het gemiddelde van de referentiegroep: 0,25% van het belegd vermogen versus 0,31% van de fondsen in de referentiegroep. De transactiekosten van StiPP liggen fractioneel hoger: 0,09% versus 0,07%.

Ten aanzien van 2021 zijn in het onderzoek de volgende constateringingen gedaan:

1. De totale vermogensbeheerkosten van StiPP zijn in 2021 (0,25%) lager dan de mediaan van de referentiegroep (0,33%).
2. Voor de vastrentende-waardenportefeuilles bij StiPP zijn zowel de vermogensbeheerkosten (0,11% versus 0,12%) als de transactiekosten (-0,03% versus 0,06%) lager dan de mediaan van de referentiegroep.
3. Voor de aandelenportefeuilles zijn de vermogensbeheerkosten van StiPP gelijk aan de mediaan van de referentiegroep, te weten 0,12% . De transactiekosten van StiPP zijn hoger: 0,16% versus 0,07%.
4. Voor de onroerendgoed-beleggingen zijn de vermogensbeheerkosten bij StiPP veel lager (0,18% versus 0,49%) dan die van de referentiegroep. De transactiekosten van deze beleggingscategorie zijn gelijk (0,04%) aan de mediaan van de referentiegroep.

6.7 Oordeel bestuur over de beleggingskosten

Naar aanleiding van de beleggingskosten (de uitvoeringskosten van de vermogensbeheer) in 2022 en de benchmarkstudie van deze kosten over de jaren 2019 tot en met 2021, heeft het bestuur van StiPP geconcludeerd dat:

- het totaal van de beleggingskosten licht is gestegen te opzichte van 2021;
- de stijging het gevolg is van hogere indirecte beheerkosten en transactiekosten bij de vastrentende waarden portefeuilles;
- de beheerkosten van de aandelenportefeuilles zijn daarentegen gedaald;
- de benchmarkstudie tot en met 2021 een gemiddeld tot positief beeld schetst van de beleggingskosten van StiPP in vergelijking met de peer group. Dit betreft vooral de beheerkosten, terwijl ten aanzien van de transactiekosten nog progressie gemaakt kan worden.

Alles overwegende vindt het bestuur dat het huidige kostenniveau van de beleggingsportefeuille past bij het verwachte rendement en het risico van het belegd vermogen. StiPP streeft naar een niveau van maximaal 0,30% aan beleggingskosten voor het totaal belegd vermogen. Nadat in 2021 deze doelstelling werd behaald, is dit in 2022 weer gelukt.

7 Communicatie

7.1 Communicatie in 2022

StiPP is een 'digitaal pensioenfonds'. Dit betekent dat StiPP digitaal communiceert met deelnemers en werkgevers. StiPP zorgt ervoor dat de juiste informatie makkelijk online te vinden is en begeleidt deelnemers bij de keuzes over hun pensioen. StiPP helpt deelnemers zo dat ze zélf actie ondernemen als het nodig is. Werkgevers regelen het pensioen voor hun werknemers en StiPP faciliteert.

Het aantal actieve deelnemers bij StiPP is in 2022 fors gestegen. Het fonds is er dan ook trots dat het digitale bereik in dit jaar goed op peil bleef. 93% van de actieve deelnemers en 46% van de niet-actieve deelnemers bereikt StiPP nu digitaal. Bij een gebeurtenis die het pensioen raakt, sturen we een gerichte mail. Zo weet een deelnemer direct dat er een bericht klaar staat op het pensioenportaal en dat het belangrijk is actie te ondernemen. De mails linken altijd naar de StiPP-website waar deelnemers hun pensioenzaken kunnen regelen. StiPP stelt hierbij doelstellingen, bijvoorbeeld of de e-mails geopend zijn of dat de deelnemer actie onderneemt. Al deze doelstellingen zijn in 2022 behaald.

De pensioenregeling wijzigde in 2022 en in 2023. Daarover is veel gecommuniceerd. De eerste animatie voor werkgevers is een feit, een eerste animatie voor deelnemers volgt in 2023. Ook werd in 2022 het digitaal afkopen van kleine pensioenen mogelijk. In 2023 regelen deelnemers ook een levenslange pensioenuitkering digitaal. De volgende stap is het online regelen van een waardeoverdracht. Omdat StiPP veel deelnemers heeft die in het buitenland wonen, is het fonds vanaf 2023 een meertalig pensioenfonds en communiceert het zowel in het Nederlands als in het Engels. Ook blijft StiPP de website vernieuwen: zo is de pagina over duurzaam beleggen in een geheel nieuw jasje gestoken.

7.2 Contact met StiPP

In 2022 namen bijna 20.000 deelnemers via de telefoon contact op met StiPP. Werkgevers belden iets meer dan 9.200 keer. StiPP ontving daarnaast bijna 28.000 e-mails, waarvan de helft van deelnemers en de andere helft van werkgevers. In 2022 voerde het fonds ook bijna 3.300 chatgesprekken.

De meeste deelnemers nemen contact op met de vraag of hun pensioen kan worden afgekocht. Ook zijn er veel hulpvragen over de keuzes op de pensioendatum. Deelnemers bellen vaak over waardeoverdracht, over partnerpensioen en stellen vragen over het aanmelden en afmelden bij StiPP.

Werkgevers bellen StiPP vooral over het pensioenverleden van hun (nieuwe) werknemers. Deze informatie is nodig om de deelnemer in de juiste pensioenregeling aan te melden. StiPP heeft naar aanleiding van het klantcontact het opvragen van het pensioenverleden in 2022 online mogelijk gemaakt. Werkgevers bellen verder met vragen over de aansluitplicht, het aanleveren van deelnemersgegevens, de premieacties en over de inhoud van de pensioenregeling.

Vanaf eind 2022 ontvangt StiPP van haar uitvoeringsorganisatie PGGM een feedbackrapportage. Hiermee zijn klantsignalen voor het bestuur direct inzichtelijk. Deze helpen om de communicatie naar deelnemers en werkgevers te verbeteren en (nog) relevanter te maken.

7.3 Klachten en geschillen

StiPP registreert elke uitdrukking van (on)tevredenheid van een deelnemer of werkgever als klantsignaal. Dit zijn zowel positieve als negatieve klantsignalen. Negatieve klantsignalen zijn klachten. In 2022 is de tekst van het klachtenreglement aangepast aan de aanbevelingen van de Pensioenfederatie, de AFM en de Ombudsman Pensioenen.

In 2022 zijn drie van de 183 ingediende klachten doorgeleid naar het bestuur van StiPP. Het onderwerp van de klachten was de afkoop van het nabestaandenpensioen, een geen-premie-wel-rechtverzoek en een opgelegde boete aan een werkgever. De drie beroepsschriften zijn afgewezen op grond van het geldende pensioenreglement. Een van de afgewezen beroepsschriften heeft ertoe geleid dat StiPP haar eigen afkoopproces heeft herzien. De besluiten van het bestuur op de klachten zijn op de [openbare website](#) te vinden.

Klachten en geschillen	Aantallen	Aantallen
Klachten en geschillen in behandeling per 1 januari 2022		-
Ingediende klachten en geschillen in 2022		183
- Waarvan behandeld als klacht/geschil door de administrateur	180	
- Waarvan afgehandeld door het bestuur	3	
- Waarvan afgehandeld door de ombudsman Pensioenen	-	
Afgehandeld tot en met 31 december 2022		183
Klachten en geschillen in behandeling per 31 december 2022		-

8 Handhaving van de verplichtstelling

StiPP is een verplichtgesteld pensioenfonds. Daar horen regels bij. Een van de regels is dat deelnemers direct pensioen opbouwen. Dit geldt ook als de bijbehorende premie (te) laat of helemaal niet wordt betaald. De kosten van te late of geen premiebetaling zijn voor het collectief en worden omgeslagen over alle deelnemers van StiPP. StiPP streeft ernaar deze lasten voor het collectief zo laag mogelijk te houden en onderneemt handhavingsactiviteiten om dit doel te bereiken.

8.1 Handhavingsactiviteiten in 2022

Het aantal aangesloten werkgevers is in 2022 gestegen naar 6.075 (2021: 5.844 werkgevers). Deze werkgevers leveren elke maand de pensioengegevens van de deelnemers aan. Gemiddeld 74% (2021: 75%) van de werkgevers levert deze gegevens op tijd aan. Niet-tijdig aanleveren kan leiden tot een boete. In 2022 zijn 1.118 van zulke boetes opgelegd (2021: 774).

StiPP controleert de aanleveringen van werkgevers op juistheid en volledigheid. Hierbij wordt PGGM en de Stichting Naleving Cao Uitzendkrachten (SNCU) ingezet. SNCU voert looncontroles uit. Als SNCU bevindingen heeft, volgt er een ambtshalve premienota. In 2022 is bijna € 8,7 miljoen aan ambtshalve premies opgelegd (2021: € 10,6 miljoen). Na het herstellen van de fouten volgt de definitieve premievaststelling.

Het aansluiten van (nieuwe) werkgevers leidde in 2022 tot 56 protesten (2021: 72). Het aantal protesten van werkgevers laat over de jaren heen een daling zien. Daarnaast ontving StiPP 51 bezwaren tegen de boetes voor niet-tijdige aanlevering van pensioengegevens (2021: 54).

Eind 2022 was StiPP betrokken bij drie juridische procedures. Het ging om discussies over de aansluitplicht en (on)verschuldigde premiebetaling. In één zaak heeft StiPP hoger beroep ingesteld. Op grond van de Wet Verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2022 (Wet Bpf) kan StiPP bestuurders van bedrijven aansprakelijk stellen voor het onbetaald blijven van pensioenpremies. Dit doet StiPP ook. Eind 2022 liepen er nog twaalf procedures.

8.2 Geen premie, wel recht

Het uitvoerend bestuur van StiPP heeft in 2022 één individueel geen premie, wel recht-verzoek behandeld (2021: 11 verzoeken). Dit verzoek is door het bestuur toegekend. Er is in dit kader een bedrag van € 1.763 aan deelnemers toegekend, terwijl hiervoor (in het verleden) geen premie is betaald. In 2022 heeft StiPP een bedrag van € 253 duizend aan premies afgeboekt (2021: € 349 duizend), omdat deze oninbaar bleken te zijn. Bij het afboeken van premies blijven de pensioenrechten van de deelnemers wel in stand.

8.3 Kosten en opbrengsten van handhaving

De handhavingsactiviteiten leverden in 2022 € 3,0 miljoen aan pensioenpremie op (2021: € 3,3 miljoen). Deze premie is bestemd voor de deelnemers: zij bouwen hiermee pensioen op. StiPP ontving in 2022 van aangesloten werkgevers € 938 duizend aan handhavingsvergoedingen (2021: € 440 duizend). Hiermee zijn handhavingskosten betaald; deze kosten komen zo minder ten laste van de deelnemers van StiPP. Er is in 2022 in totaal voor € 2,0 miljoen uitgegeven aan handhavingsactiviteiten (2021: € 2,1 miljoen). Dit zijn de kosten die uitbestedingspartijen PGGM en SNCU voor het uitvoeren van deze activiteiten bij StiPP in rekening brengen.

9 Uitbesteding van werkzaamheden

9.1 Uitbestedingsbeleid

Het fonds heeft bijna alle werkzaamheden uitbesteed aan andere partijen. In het uitbestedingsbeleid van StiPP is onderscheid gemaakt tussen uitbesteding en inkoop of inhuur. Het door derden uitvoeren van wezenlijke activiteiten en/of processen van het fonds is uitbesteding, de uitvoering van niet-wezenlijke activiteiten en/of processen is inkoop of inhuur. Uitbesteding kent zwaardere eisen dan inkoop of inhuur. Daarin is nog een splitsing gemaakt tussen strategische uitbesteding en overige uitbesteding, gebaseerd op het strategische belang van de uitbestede werkzaamheden. In de praktijk betekent dit dat pensioenuitvoering (pensioenadministratie, handhaving en communicatie), fiduciair vermogensbeheer en bewaardiensten & beleggingsadministratie strategische uitbestedingen zijn. Daarmee zijn PGGM, Van Lanschot Kempen Investment Management en CACEIS de organisaties die extra aandacht krijgen.

Met de drie strategische uitbestedingspartijen is StiPP voortdurend in gesprek, voornamelijk over de uitvoering van de activiteiten en processen. Deze partijen tonen daarnaast aan dat ze deze activiteiten en processen ook daadwerkelijk beheerst uitvoeren middels ISAE3402- en ISAE3000A-verklaringen. ISAE's zijn internationale standaarden voor uitbesteding die zekerheid bieden over de wijze waarop uitvoering plaatsvindt. Ook zorgen ze voor beheersing van aspecten als risicomanagement, IT-beheer, cybersecurity en privacy. ISAE-verklaringen worden afgegeven door onafhankelijke auditors, nadat deze de organisatie geïnspecteerd hebben.

Met betrekking tot 2022 hebben zowel PGGM als Van Lanschot Kempen Investment Management en CACEIS schone ISAE-verklaringen kunnen afgeven. Dit betekent dat de interne beheersing van de binnen de ISAE-reikwijdte passende processen effectief is. StiPP controleert of de ISAE-reikwijdtes relevant zijn voor de door StiPP uitbestede activiteiten en processen. Voor alle strategische uitbestedingspartijen is de reikwijdte dekkend voor de uitbestedingen. Mede daarom is door het bestuur geconcludeerd dat de belangrijkste uitbestedingen in 2022 goed zijn uitgevoerd. Een conclusie die onderschreven wordt door de diverse SLA-rapportages en niet-financiële risicorapportages die StiPP periodiek van de uitbestedingspartijen ontving en waarover veel overleg is gevoerd. In 2022 zijn er geen grote incidenten of operationele voorvallen geweest.

Deze conclusie draagt ook bij aan het feit dat de jaarrekening 2022 van StiPP een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid.

20. Tot voor kort 'Kempen Capital Management' geheten.

21. CACEIS Bank S.A. Netherlands Branch, onderdeel van de Franse Crédit Agricole Group.

9.2 Uitvoeringskosten

(Bedragen in € 1.000)

	2022	2021
Bestuur, advies en controle:		
Vacatievergoedingen bestuur, VO en auditcommissie	720	747
Sleutelfunctiehouders IORP II	95	102
Externe adviseurs	242	171
Certificerende en adviserende actuarissen	387	328
Onafhankelijke accountant	63	60
Contributies en bijdragen	451	344
Overige kosten	54	29
Totaal	2.012	1.781
Administratie:		
Pensioenbeheer deelnemers en pensioengerechtigden	7.690	7.276
Pensioenbeheer werkgevers	4.292	4.141
Overig pensioenbeheer en bestuursondersteuning	2.405	2.747
Handhavingskosten	358	418
Vergoedingen administratiekosten en boetes werkgevers	-938	-440
Totaal	13.807	14.142
Totaal pensioenbeheerkosten	15.819	15.923
Aantal actieve deelnemers	432.328	299.949
Aantal gewezen deelnemers	726.760	758.147
Aantal pensioengerechtigden	14.994	12.129
Totaal	1.174.082	1.070.225
Gemiddelde kosten pensioenbeheer:		
- per deelnemer (alle deelnemers)	€ 13,47	€ 14,88
- per deelnemer (actieven en pensioengerechtigden)	€ 35,36	€ 51,02

Jaar	DNB	AFM	Totale kosten externe toezichthouders
(Bedragen in € 1.000)			
2022	79	75	154
2021	82	70	152
2020	70	69	139
2019	69	65	134
2018	54	63	117

9.3 Toelichting uitvoeringskosten pensioenadministratie

De uitvoeringskosten voor de pensioenadministratie van StiPP bestaan uit de lasten voor communicatie, de incasso van pensioenpremies en de uitbetaling van pensioenuitkeringen. Ook de uitgaven voor de bestuursondersteuning, waaronder juridische advisering door PGGM, en de financiële administratie vallen hieronder. In 2022 bedroegen de uitvoeringskosten voor de pensioenadministratie van StiPP € 15,8 miljoen in 2022. Dit bedrag is vergelijkbaar met dat van het jaar ervoor, terwijl het aantal actieve deelnemers van het fonds juist fors steeg. De administratiekosten voor deelnemers en pensioengerechtigden zijn dan ook gestegen. Door goede resultaten op het gebied van handhaving zijn de totale administratiekosten van StiPP gedaald.

De kosten voor bestuur, advies en controle stegen daarentegen. Dit kwam voornamelijk door meer inhuur van externe adviseurs en actuarissen voor fiscaal-juridische adviezen bij de wijzigingen in de pensioenregeling en ter voorbereiding op de implementatie van de Wtp. De contributies en bijdragen stegen vooral door bijdragen aan het Nationaal Pensioenregister. De grote variabele component hierin is het aantal deelnemers dat bij StiPP fors is gestegen in 2022.

Onderdeel van de contributies en bijdragen zijn ook de verplichte afdrachten aan toezichthouders DNB en AFM. Deze zijn in 2022 per saldo licht hoger dan in 2021 (€ 154 duizend in 2022 versus € 152 duizend in 2021). De kostenefficiëntie van StiPP is in 2022 verder verbeterd. Gerekend in kosten per deelnemer zijn de uitvoeringskosten duidelijk lager zijn dan in 2021. De totale uitvoeringskosten zijn wat lager en het aantal deelnemers is gestegen: de gemiddelde kosten per deelnemer daalden hierdoor van € 14,88 naar € 13,47.

9.4 Benchmark uitvoeringskosten pensioenadministratie

Om de kostenefficiëntie van het fonds in perspectief te plaatsen, is het nuttig de uitvoeringskosten te vergelijken met die van andere pensioenfondsen. StiPP doet dit door deel te nemen aan het benchmarkonderzoek van adviesbureau Bell. Omdat Bell zich baseert op publiekelijk beschikbare gegevens, heeft de Bell Kostenbenchmark 2022 betrekking op de over 2021 gerapporteerde uitvoeringskosten, niet over de kosten over 2022 die in dit jaarverslag staan vermeld.

Gezien de karakteristieken van het pensioenfonds en de deelnemerspopulatie richt StiPP zich vooral op de gemiddelde kosten per deelnemer. Daarbij worden alle actieve en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in de kostenberekening meegenomen. Buiten StiPP wordt echter vooral naar de gemiddelde kosten per deelnemer gekeken, waarbij de gewezen deelnemers niet meetellen. In 2021 waren deze kosten per deelnemer bij StiPP gemiddeld € 51,02, in 2022 gemiddeld € 35,36. De grote daling komt door de sterke toename van het aantal actieve deelnemers in 2022. In de referentiegroep van vierentwintig pensioenfondsen, waarmee de Bell Kostenbenchmark StiPP vergelijkt, lag dit gemiddelde in 2021 op € 119,- per deelnemer en pensioengerechtigde. Bij deze fondsen liepen deze kosten uiteen van € 94,- tot € 150,-. StiPP is al jaren het pensioenfonds met de laagste pensioenadministratiekosten per deelnemer en pensioengerechtigde.

Beheersing van de uitvoeringskosten, kostenefficiëntie, is zeer belangrijk voor StiPP. Kostenbewustzijn is niet voor niets een van de kernwaarden van fonds. Beheersing en beperking van de pensioenadministratie- en/of uitvoeringskosten zijn cruciaal voor StiPP. StiPP streeft er namelijk naar om van de pensioenpremies die zij ontvangt, zo veel mogelijk toe te laten komen aan de pensioenen van de deelnemers. Hoewel de kosten per deelnemer in euro's erg laag zijn, zijn de uitvoeringskosten ten opzichte van de pensioenkapitalen van de deelnemers relatief hoog. Ook uitgedrukt als percentage van de verschuldigde premies zijn de uitvoeringskosten relatief hoog te noemen: 4,1% in 2022 (5,7% in 2021).

9.5 Oordeel bestuur over uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten voor de pensioenadministratie, inclusief de kosten voor het bestuur en daarmee ook de gemiddelde kosten per deelnemer, zijn in 2022 gedaald. Deze daling werd verwacht: de uitvoeringskosten zijn de laatste jaren stabiel geworden, meerwerkkosten komen steeds minder voor. Het bestuur is blij met deze uitkomst. Het bestuur besteedt veel aandacht aan kostenefficiëntie en voert daarom met de uitvoeringsorganisatie PGGM continu overleg hoe de kosten beperkt kunnen blijven. Digitalisering, automatisering en innovatie zijn hierbij belangrijke grondslagen. Ook is StiPP terughoudend met meerwerk in de pensioenadministratie en bij het inhuren van adviseurs.

Ondanks de relatief zeer lage kosten per deelnemer heeft het bestuur onverminderd veel belangstelling voor de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling in relatie tot de te maken kosten. Vanwege de relatief lage pensioenpremie per deelnemer en de korte actieve deelname aan de pensioenregeling, met als gevolg veel deelnemers met kleine pensioenen, is aandacht voor de uitvoeringskosten van het fonds doorlopend nodig. De komende jaren zullen de kosten voor het fonds toenemen door de groei van het aantal deelnemers wegens de afschaffing van de wachttijd en de verlaging van de toetredingsleeftijd van 21 naar 18 jaar. De uitdaging voor het bestuur van StiPP is de kostenontwikkeling – onder meer zichtbaar in de gemiddelde kosten per deelnemer – binnen grenzen te houden. Naast digitalisering, automatisering en innovatie is het benutten van schaalvoordelen hiervoor een mogelijkheid.

10 Risicomanagement

10.1 Algemeen

Risico's zijn onlosmakelijk verbonden aan het uitvoeren en het besturen van een pensioenfonds. Het bewaken en het beheersen van deze risico's is dan ook belangrijk. In hoeverre zijn de risico's acceptabel? Welke maatregelen neemt StiPP om ze te beheersen? Werken die maatregelen ook echt in de praktijk? StiPP managet de risico's door middel van een proces gebaseerd op de risicohouding van het fonds, waarbij verschillende risico's geïdentificeerd, geanalyseerd en beoordeeld worden. Uitkomst van dit proces is een profiel van het onderkende risico. Past dit profiel bij de vastgestelde risicohouding? Dan is het risico in voldoende mate beheerst. Is het profiel slechter dan de risicohouding? Dan is het risico te groot en zijn aanvullende beheersmaatregelen nodig om het risico te verminderen.

2022 was het eerste volledige kalenderjaar waarin StiPP het risicomanagement uitvoerde aan de hand van het – in het najaar 2021 – herziene Beleid Integraal Risicomanagement. Dit beleid is gebaseerd op een internationale norm gericht op waardecreatie en -bescherming in een organisatie. Het beleid gaat over de manier waarop StiPP dagelijks waarde toevoegt door pensioenpremies te incasseren, gelden te beleggen, pensioenen te administreren, te verzekeren, uit te betalen en hierover te communiceren. En het gaat over de manieren waarop deze processen uitgevoerd en beheerst worden, bijvoorbeeld door goed bestuur, toepassing van wet- en regelgeving en continue bewaking van en aanpassing aan diverse risico's die het fonds (kunnen) raken.

De belangrijkste uitgangspunten voor het risicomanagement zijn de missie, visie en werkwijze van het fonds. De belangrijkste uitgangspunten voor het risicomanagement zijn de missie en kernwaarden van het fonds. Deze bepalen de werkwijze en de doelstellingen van StiPP.

De houding van StiPP ten aanzien van risico's is concreet gemaakt in risicobereidheidsverklaringen. Deze verklaringen maken duidelijk waarom in veel gevallen risico's niet helemaal vermeden worden; StiPP accepteert risico's in een bepaalde mate. In de tabel zijn de risk appetite statements, de verklaringen per risicohoofdcategorie, te lezen.

Hoofdcategorie	Risicobereidheidsverklaring
Financieel risico deelnemers	Voor het realiseren van beleggingsrendementen voor een acceptabel pensioen is het nemen van bepaalde financiële risico's noodzakelijk. StiPP is bereid verantwoorde financiële risico's voor haar deelnemers te nemen, waarbij deze voor jongere deelnemers groter zijn dan voor oudere.
Financieel risico fonds	Om de verplichtingen na te kunnen komen, is de strategie van StiPP erop gericht de continuïteit van de pensioenuitvoering te waarborgen door een gezonde financiële balans met voldoende, maar zonder overtollige reserves. In dit kader heeft StiPP een lage risicobereidheid en moet de verschuldigde pensioenpremie kostendekkend zijn.
Strategisch risico	StiPP heeft weinig invloed op de aard, de inhoud en de verplichtstelling van de pensioenregeling. Daarom accepteert zij strategische risico's in een bepaalde mate. Het fonds is erop gericht wendbaar te zijn om in te kunnen spelen op veranderingen in de omgeving en accepteert tot een zekere hoogte reputatierisico's die met de uitvoering gepaard gaan.

Governance- en compliancerisico	StiPP houdt zich aan de geldende wet- en regelgeving, maar treedt in overleg met de toezichthouders over verplichtingen die onuitvoerbaar zijn of waarvan de kosten (naar verwachting) onevenredig hoog zijn. Toch is de risicobereidheid laag, zeker ten aanzien van integriteitsrisico's. Het bestuur moet altijd kunnen uitleggen wat het doet en waarom het dit doet.
Uitvoeringsrisico	Ter bevordering van de uitvoeringsefficiëntie zijn de administratieve processen van StiPP eenvoudig van opzet en worden ze zo veel mogelijk geautomatiseerd uitgevoerd. Digitaal is de norm en de communicatie van het fonds richt zich op informeren met als doel zelfredzaamheid van deelnemers en aangesloten werkgevers te bevorderen. Hiervoor is StiPP bereid in een bepaalde mate risico te lopen. Het volledig mitigeren van alle uitbestedings-, IT-, datakwaliteit- en operationele risico's is (te) kostbaar en draagt niet bij aan de doelstelling om een zo groot mogelijk deel van de premie in de pensioenpot van de deelnemer te stoppen. De uitvoeringskosten per deelnemer zijn daarom door het bestuur gemaximeerd.

Uitvoeringsrisico Ter bevordering van de uitvoeringsefficiëntie zijn de administratieve processen van StiPP eenvoudig van opzet en worden ze zo veel mogelijk geautomatiseerd uitgevoerd. Digitaal is de norm en de communicatie van het fonds richt zich op informeren met als doel zelfredzaamheid van deelnemers en aangesloten werkgevers te bevorderen. Hiervoor is StiPP bereid in een bepaalde mate risico te lopen. Het volledig mitigeren van alle uitbestedings-, IT-, datakwaliteit- en operationele risico's is (te) kostbaar en draagt niet bij aan de doelstelling om een zo groot mogelijk deel van de premie in de pensioenpot van de deelnemer te stoppen. De uitvoeringskosten per deelnemer zijn daarom door het bestuur gemaximeerd.

Binnen de risicohoofdcategorieën identificeert en stelt het bestuur risico's en subrisico's vast. De analyse en beoordeling van deze (sub)risico's vinden doorlopend plaats. Dit is vastgelegd in risicokaarten. De leden van het uitvoerend bestuur – de directe 'risico-eigenaren' – stellen deze kaarten op, en behandelen en bespreken deze periodiek. De sleutelfunctiehouder risicobeheer van StiPP ondersteunt en adviseert hierbij. Op de risicokaarten staan ook de getroffen (en nog te treffen) maatregelen ter (verdere) beheersing van het (sub)risico. Eind 2022 zijn er bij StiPP geen (sub)risico's waarvan het risicoprofiel niet in lijn is met de door het bestuur vastgestelde risicohouding. Hiermee zijn alle (geïdentificeerde) risico's voldoende beheerst. Dit betreft natuurlijk een momentopname: risicomanagement is nooit af, de cyclus van het bewaken en beheersen loopt voortdurend door. Deze cyclus is goed opgenomen in de uitvoeringspraktijk van StiPP. Deze conclusie is ook getrokken door de sleutelfunctiehouder interne audit van het fonds. Hij heeft eind 2022 een audit uitgevoerd naar de inrichting en de mate waarin de werking van het integraal risicomanagementproces bij StiPP doeltreffend is. Bekeken in het licht van de Good Practice voor Integraal Risicomanagement van toezichthouder DNB is het oordeel van deze audit dat het risicomanagement binnen StiPP 'sterk volwassen' is. Uit de audit kwamen geen bevindingen naar voren, wel enkele verbeter suggesties. Het bestuur neemt deze suggesties ter harte om het risicomanagement van het fonds nog beter te maken.

11 Corporate governance

11.1 Integriteitsbeleid

Een pensioenfonds is een financiële instelling en heeft een maatschappelijke functie. Daarom is integriteit een belangrijk onderdeel voor de uitvoering en besturing van het fonds. De actieve en gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden, de aangesloten werkgevers en de rest van de samenleving moeten erop kunnen vertrouwen dat StiPP zorgvuldig en eerlijk met (hun) belangen om gaat. Een integere taakuitoefening is noodzakelijk om het vertrouwen te krijgen en te behouden.

Daarom heeft StiPP een integriteitsbeleid vastgesteld aan de hand van een integriteitsrisicoanalyse. In het integriteitsbeleid is vastgelegd hoe integer handelen geborgd wordt. Dit integere handelen komt onder andere tot uiting in een beheerst beloningsbeleid, de gedragscode en de naleving hiervan. Ook het voorkomen van fraude maakt daar deel van uit. Ook de periodieke behandeling in bestuursvergaderingen van verplichte meldingen aan de hand van de gedragscode valt hieronder. Het bestuur behandelt deze meldingen van de in dit kader aangewezen verbonden personen en insiders van StiPP. Daarnaast toetst het bestuur jaarlijks de integriteitsaspecten van het eigen functioneren. StiPP be vraagt en evalueert ook de uitbestedingspartijen consequent op integriteitsaspecten.

11.2 Compliance officer en naleving gedragscode & insidersregeling

In de gedragscode van het fonds staan gedragsregels voor verbonden personen en insiders van StiPP. De compliance officer van StiPP ziet toe op de naleving van deze gedragscode. Ook onderzoekt zij de toereikendheid en de effectiviteit van de interne complianceregels en -procedures. De compliance officer heeft over 2022 de naleving van de gedragscode door de verbonden personen en insiders gemonitord en gecontroleerd. Bovendien heeft de compliance officer vastgesteld of de bij StiPP betrokken personen van uitbestedingspartijen zich aan de gedragscodes van hun eigen organisaties hebben gehouden. Hierover is gerapporteerd aan het bestuur. Er zijn geen overtredingen op de naleving geconstateerd. Er is dan ook geen aanleiding te veronderstellen dat de gedragsregels van StiPP in 2022 niet effectief waren.

Tot de taken van de compliance officer behoren ook het jaarlijks opstellen en uitvoeren van een complianceprogramma, inclusief het verzorgen van één of meerdere bewustwordingssessies met betrekking tot integriteitskwesaties. Net als in voorgaande jaren is dit in 2022 gebeurd.

11.3 Naleving Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Het bestuur heeft de compliance officer ook verzocht te toetsen of het fonds in 2022 de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de hieraan gerelateerde Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (van de Pensioenfederatie) goed heeft nageleefd. De compliance officer heeft daarvoor de documentatie, processen en procedures met betrekking tot de AVG bij StiPP en haar uitbestedingspartijen beoordeeld, waaronder data protection impact assessments, verwerkersovereenkomsten tussen StiPP en uitbestedingspartijen, en de afhandelwijze van privacy meldingen.

De conclusie van de compliance officer is dat de AVG en genoemde gedragslijn voldoende zijn nageleefd door StiPP. De conclusie is toegelicht in een rapport, waarin ook verbeterpunten en aanbevelingen zijn opgenomen. Het bestuur van StiPP onderschrijft het rapport en neemt de aanbevelingen over. Het bestuur verklaart – mede op basis van het oordeel van de compliance officer – dat StiPP de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen in 2022 heeft nageleefd.

11.4 Naleving Code Pensioenfondsen

Het bestuur van StiPP volgt de Code Pensioenfondsen (de Code) zoals deze door de sector is vastgesteld. De Code bevat een aantal normen waarover het fonds in deze paragraaf rapporteert.

Norm	Definitie	Verwijzing (dit verslag)
Norm 5	Het bestuur legt verantwoording af over zijn gevoerde beleid, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en eventuele beleidskeuzes voor de toekomst. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Hoofdstuk 3 t/m 10
Norm 31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Een check vindt plaats bij de aanvang van een termijn en tussentijds bij de zelfevaluatie.	Hoofdstuk 16
Norm 33	In zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan en het belanghebbendenorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Hoofdstuk 16
Norm 58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Hoofdstuk 1
Norm 62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Hoofdstuk 6
Norm 64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en de Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Hoofdstuk 11
Norm 65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die belanghebbenden eenvoudig kunnen inzien. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en eventuele veranderingen in regelingen of processen die daarop volgen.	Hoofdstuk 7

11.5 Gerapporteerde afwijkingen van de Code

StiPP voldoet aan alle normen uit de Code met uitzondering van norm 39. In 2022 is aan de onafhankelijk voorzitter stemrecht gegeven waarbij de gelijke verhoudingen van de werkgevers- en werknemersorganisaties binnen het bestuur geborgd zijn. Hiermee past StiPP vanaf dit jaar ook norm 25 'ieder bestuurslid heeft stemrecht' toe.

Norm 39

Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.

Deze norm is uitgewerkt in een bijlage bij de Code. Hierin is vastgelegd dat binnen een omgekeerd gemengd model het uitvoerend bestuur in een beperkt aantal situaties een lid van het verantwoordingsorgaan kan ontslaan. Hiervoor is wel goedkeuring van het niet-uitvoerend bestuur nodig. In afwijking hiervan heeft StiPP het algemeen bestuur de bevoegdheid gegeven een lid van het verantwoordingsorgaan te ontslaan, maar alleen in uitzonderlijke situaties.

11.6 Geschiktheid, deskundigheid en opleidingen

StiPP kent een geschiktheidsbeleid en een geschiktheidsjaarplan voor de (mede)beleidsbepalers van het pensioenfonds. Hierin staat in hoeverre de individuele bestuursleden, het bestuur als geheel en (de leden van) het verantwoordingsorgaan voldoen aan de vereiste deskundigheid en vaardigheden.

Daarbij eist toezichthouder DNB dat de geschiktheid wordt aangetoond. Het bestuur gebruikt hiervoor de geschiktheidsmatrix, die elk jaar wordt herzien. De matrix laat zien hoe de kennis en vaardigheden zijn verdeeld over de bestuursleden. Voor alle leden van het algemeen bestuur geldt dat zij bij aantreden aantoonbaar geschikt (moeten) zijn op (minimaal) niveau A op alle deskundigheidsgebieden. Om de collectieve geschiktheid van het algemeen bestuur te garanderen, geldt verder dat op elk aandachtsgebied minimaal twee bestuursleden binnen het niet-uitvoerend bestuur niveau B moeten scoren.

De uitvoerende bestuursleden scoren minimaal niveau B op de hen toegewezen aandachtsgebieden. Naast het volgen van diverse opleidingen, trainingen en het bijwonen van seminars door de individuele leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan, is er in 2022 ook een gezamenlijke bijeenkomst georganiseerd over de Wtp en de ontwikkelingen in de uitzendbranche. Hiermee is de individuele en collectieve deskundigheid op beide gebieden vergroot.

11.7 Vergoedingen voor beleidsbepalers

In 2022 is er voor een totaalbedrag van € 720 duizend (2021: € 747 duizend) aan vergoedingen en opleidingskosten voor bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de auditcommissie uitgekeerd. Gesplitst is dit bedrag als volgt:

Vergoedingen in € 1.000	Vergoedingen 2022	Vergoedingen 2021
Bestuur	616	645
Verantwoordingsorgaan	26	20
Auditcommissie	32	34
Opleidings- en overige kosten	46	48
Totaal	720	747

De bestuurskosten zijn in vergelijking met 2021 gedaald door de btw-vrijstelling die vanaf mei 2021 van toepassing is op de vergoedingen van de bestuursleden en in 2022 op een geheel kalenderjaar betrekking had.

De leden van het bestuur ontvangen een vaste vergoeding. De leden van het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie ontvingen tot en met 2021 een vergoeding per vergadering. Vanaf 2022 zijn ook voor het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie vaste (jaarlijkse) vergoedingen vastgesteld.

Het beloningsbeleid draagt bij aan het bevorderen, aantrekken en behouden van geschikte leden voor de diverse organen van het pensioenfonds. Uitgangspunt is een beheerste en integere bedrijfsvoering die gericht is op de langere termijn.

In onderstaande tabel is de vergoedingenstructuur van het bestuur op functieniveau nader gespecificeerd. Het betreft jaarbedragen.

Functie	FTE	2022	2021
Onafhankelijk voorzitter	0,4	€ 53.733	€ 51.966
Uitvoerend bestuurder	0,8	€ 128.959	€ 124.719
Niet-uitvoerend bestuurder	0,2	€ 26.866	€ 25.983

11.8 Incidenten en datalekken

Om grip te houden op de kwaliteit van de uitvoering houdt StiPP consequent bij welke incidenten er zich bij het fonds hebben voorgedaan. In 2022 zijn er bij StiPP negen incidenten geregistreerd (2021: negentien incidenten). De meeste incidenten deden zich voor bij de uitvoeringsorganisatie en kenden relatief zeer geringe materiële en/of financiële schade. Het bestuur heeft twee incidenten als datalek aangemerkt en deze tijdig gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Deze datalekmeldingen hebben, voor zover zichtbaar voor StiPP, geen aanleiding gegeven voor nader onderzoek bij het fonds.

11.9 Meldingen conform artikel 96 Pensioenwet

Om te voldoen aan de bepalingen van artikel 96 van de Pensioenwet, verklaart het bestuur hierbij dat:

- aan StiPP in 2022 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- StiPP in 2022 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- er in 2022 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
- er in 2022 geen herstelplan als bedoeld in artikel 138 van de Pensioenwet van toepassing is geweest.

12 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe UFR-parameters

De technische voorzieningen van StiPP zijn per 31 december 2022 vastgesteld op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022 zoals wettelijk voorgeschreven. Vanaf 1 januari 2023 wordt de rentetermijnstructuur door DNB gebaseerd op nieuwe UFR-parameters. DNB volgt hiermee het advies van de Commissie Parameters. De aanpassing van de UFR-parameters per 1 januari 2023 resulteert in een daling van de te hanteren rente voor looptijden vanaf 21 jaar. Met als gevolg voor StiPP een beperkte toename van de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds met € 96 duizend. De actuele dekkingsgraad daalt hierdoor per 1 januari 2023 met 0,01%-punt naar 112,15%.

Onrust op financiële markten

In het eerste kwartaal van 2023 hebben de faillissementen van de tech-gerelateerde Silicon Valley Bank en de cryptobank Signature geleid tot onrust op de financiële markten. De dreigende ondergang van Credit Suisse, dat inmiddels gedwongen is overgenomen door UBS, wakkerde de onrust over banken op de financiële markten verder aan. De impact van voornoemde situaties op de portefeuille van StiPP is zeer beperkt (slechts 0,1% van de totale portefeuille van StiPP).

13 Toezicht en verantwoording

13.1 Externe toezichthouders DNB & AFM

De AFM en DNB houden toezicht op de naleving van (pensioen)wet- en regelgeving door onder andere pensioenfondsen, waaronder StiPP.

Per 1 januari 2021 heeft DNB bij de vernieuwde toezichtaanpak pensioenfondsen in drie impactklassen ingedeeld. Hoe groter de impact van soliditeits- of integriteitsproblemen op het vertrouwen in het financiële stelsel, des te hoger de impactklasse. StiPP is ingedeeld in impactklasse I2 medium. Dit betekent dat StiPP onder actief toezicht staat en dat er een lage acceptatie van het risico op falen is. Praktisch betekent dit dat StiPP periodiek contact met DNB heeft om risico's te identificeren, ook als hiervoor geen aanleiding is vanuit de rapportages die StiPP structureel en periodiek bij de toezichthouder indient.

Aanvullend werkt StiPP ieder jaar mee aan uitvraagverzoeken door de toezichthouders over specifieke onderwerpen. In 2022 ging dit om de volgende onderwerpen:

1. DNB-informatieverzoek over rentebenchmarktransitie (januari 2022)
2. DNB sectorbrede analyse informatiebeveiliging (maart 2022)
3. DNB sectorbrede analyse niet-financiële risico's (april 2022)
4. AFM-informatieverzoek toezichtrapportage tweedepijlerpensioen (april 2022)
5. DNB-uitvraag nieuwe pensioenregelingen (mei 2022)
6. DNB-informatieverzoek sustainable finance disclosure regulation (juni 2022)
7. AFM-informatieverzoek tijdelijke toeslagverlening (oktober 2022)

StiPP heeft alle bovengenoemde uitvragen tijdig ingezonden. Ten aanzien van de sectorbrede analyse informatiebeveiliging heeft DNB op basis van de uitvraag een verhoogd risico geconstateerd. Op verzoek van DNB zal StiPP daarom uiterlijk medio 2023 aanvullende beheersmaatregelen treffen en een zelfevaluerend onderzoek uitvoeren.

13.2 Toezichtsverslag niet-uitvoerend bestuur

Het toezichtkader van het niet-uitvoerend bestuur wordt bepaald door de wetgeving, de Code, de statuten en de reglementen van het fonds. De toezichtthema's van DNB en de VITP Toezichtcode geven richting aan de wijze waarop het niet-uitvoerend bestuur zijn taak als intern toezichthouder invult. Het niet-uitvoerend bestuur heeft op basis van het voorgaande een toezichtplan voor 2022 opgesteld, waarin de toezichtthema's worden meegenomen. Het niet-uitvoerend bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Bestuurlijke efficiency en cultuur

Alle leden van het algemeen bestuur hebben kritische inbreng en krijgen de ruimte zich uit te spreken. De onderlinge samenwerking is goed. Kennisgebieden zijn gelijkmatig over het hele bestuur verdeeld. De uitvoerende bestuursleden zijn expert op hun aandachtsgebieden. De niet-uitvoerende bestuursleden kunnen hun toezichthoudende taak adequaat uitvoeren, onder andere door de inrichting van de informatievoorziening.

In vervolg op de bestuursevaluatie eind 2021 heeft het bestuur besloten om in de vergaderingen van het algemeen bestuur meer focus te leggen op strategie en beleid. Daarbij wordt nadrukkelijker gebruik gemaakt van het zogeheten BOB-model (Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming), het op het Bestuurdersportaal toegankelijker maken van operationele rapportages, notulen en het mandateringsdocument. Met het

mandateringsdocument informeert het uitvoerend bestuur het niet-uitvoerend bestuur over meer operationele zaken en daarbij genomen (gedelegeerde) beslissingen. Een nadere toelichting kan worden gevraagd en/of gegeven.

Het niet-uitvoerend bestuur blijft betrokken bij de (juiste) werking van het vastgestelde beleid door zich te richten op opzet, bestaan en werking wat betreft de operationele processen. Belangrijk hierbij is dat het niet-uitvoerend bestuur bij de start van het proces de uitgangspunten beoordeelt en daarna toetst of het proces beheerst verloopt.

Bovenstaande is uiterst effectief gebleken om de voortgang in en de beleving van de bestuursvergaderingen te bevorderen en heeft ruimte gecreëerd voor meer strategische en beleidsmatige onderwerpen. Voor afwijkende standpunten is er ruimte en respect binnen het bestuur.

Ontheffing auditcommissie

Omdat het bestuur zijn eigen verantwoordelijkheid wil nemen ten aanzien van de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverschaffing door het fonds, ontstonden dubbelingen met de werkzaamheden van de auditcommissie. Dit heeft geleid tot het verzoek aan DNB het fonds ontheffing te verlenen voor het instellen van de auditcommissie. Deze ontheffing is inmiddels door DNB verleend. De werkzaamheden van de auditcommissie zijn inmiddels volledig opgenomen in het toezicht van het niet-uitvoerend bestuur. Komend jaar wordt bekeken of dit nog beter kan.

Het niet-uitvoerend bestuur heeft onder deskundige begeleiding een themasessie georganiseerd over de uitvoering van het toezicht binnen het omgekeerd gemengd bestuursmodel.

Al met al goede stappen ter ondersteuning van onze bestuurlijke efficiëntie. Binnen het fonds bestaat een open cultuur. Het is goed om bij de volgende bestuursevaluatie nog eens expliciet stil te staan of deze ook door iedereen als veilig wordt ervaren en of we zowel positieve als negatieve feedback op tijd met elkaar delen.

Uitvoerend bestuur

Het uitvoerend bestuur functioneert goed en heeft het vertrouwen van het niet-uitvoerend bestuur. Er wordt veel vrijheid ervaren binnen de afgesproken ruimte. Om gekwalificeerde leden van het uitvoerend bestuur te kunnen aantrekken en behouden, blijft de marktconformiteit van de beloning een punt van aandacht. Het niet-uitvoerend bestuur heeft bij onderzoeksbureau Berenschot gevraagd de beloning van de uitvoerend bestuurders te toetsen. Dit leidde tot een bijstelling van de vergoeding naar een niveau iets onder de marktmediaan.

Omgevingssensitiviteit

In voorbereiding op de Wtp en de stappen die sociale partners zetten richting een nieuwe pensioenregeling, is het belangrijk dat alle betrokken partijen op tijd met elkaar afstemmen. Bestuursleden houden nauw contact met hun netwerk over ontwikkelingen die het fonds raken, en ervaringen van collega's en andere fondsen. De leden delen deze informatie binnen het bestuur. Dit raakt onder meer de ontwikkelingen in de uitzendbranche, ontwikkelingen in wet- en regelgeving, rechtspraak (over onder andere platformarbeid) en ontwikkelingen aan de cao-tafel.

Wijzigingen in de regeling en Wtp

Bij essentiële wijzigingen in de pensioenregeling of de uitvoering hiervan, is het belangrijk dat StiPP op tijd betrokken is om de uitvoerbaarheid te toetsen en om wijzigingen tijdig en beheerst door te voeren. Ondanks de hoge tijdsdruk bij het doorvoeren van wettelijke - maar ook door sociale partners overeengekomen - wijzigingen in de pensioenregeling, is er goed en constructief overleg tussen uitvoerend bestuur, voorzitter, sociale partners en uitvoeringsorganisatie.

In 2022 heeft het algemeen bestuur veel aandacht besteed aan het inzicht krijgen in de voorbereidingen die het pensioenfonds moet treffen voor de implementatie van de Wtp en de daarbij relevante risico's. Dit inzicht op hoofdlijnen is via een projectplan duidelijk vastgelegd. Afhankelijkheden van derde partijen, zoals tijdige wetgeving, vereiste besluitvorming, tijdige systeemtechnische goedwerkende aanpassingen en toetsing en goedkeuring, maken dit enorm complex. Hier is het algemeen bestuur zich goed van bewust.

Beleggings- en MVB-beleid

Het fonds voert een weloverwogen strategisch beleggingsbeleid uit, waarvan het MVB-beleid integraal onderdeel is. Daarnaast is een beleggingsjaarplan 2022 opgesteld. De invulling van het beleggingsplan is gebaseerd op actuele risicoanalyses en afwegingen van kosten, verwacht rendement en het MVB-beleid. Het algemeen bestuur ontvangt passende informatie voor het meten en bewaken van de implementatie van het MVB-beleid. Begin 2022 is een risicobereidheidsonderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek zijn naast risicobereidheid ook de wensen van de deelnemers met betrekking tot duurzaamheid en verantwoord beleggen verzameld. Uit de resultaten en conclusies van het onderzoek blijkt dat de uitkomsten goed aansluiten bij het huidige strategisch beleggingsbeleid. StiPP heeft grote stappen gezet in duurzaamheid en ligt op koers met betrekking tot de implementatie van de MVB-verplichtingen vanuit de SFDR.

Handhaving

Samen met externe partners hebben we gezorgd voor handhaving van de verplichtstelling. In 2022 zijn de zogenoemde 'plausibiliteitscontroles' verder uitgebreid. Dit draagt bij aan juiste en tijdige aanlevering door werkgevers en daarmee correcte pensioenopbouw voor de deelnemers. In goede samenwerking met sociale partners en de uitvoeringsorganisatie zijn stappen gezet in het verder verbeteren van de communicatie naar en met werkgevers. De ontwikkelingen rondom de mogelijke aansluitplicht voor 'platformarbeid' hebben de aandacht van het bestuur, omdat dit kan leiden tot een toename van het aantal GPWR-claims.

Datakwaliteit en cybersecurity

Net als in 2021 stonden de thema's datakwaliteit en cybersecurity op de toezichtsagenda van het niet-uitvoerend bestuur. De auditcommissie is gevraagd advies uit te brengen over de opzet van beide thema's. De auditcommissie heeft geconcludeerd dat de opzet van het beleid voor datamanagement en datakwaliteit er goed doordacht uitziet. De volgende stap voor StiPP is de verdere inrichting en concretisering van het plan in de praktijk. Het beleidskader voor datamanagement en datakwaliteit heeft een (begrijpelijk) theoretisch kader: de volgende fase is het operationaliseren van de beschreven rollen, uitvoeren van de risicoanalyse, normeren, periodiek meten en de monitoring van de kwaliteit.

De toegelichte beleidskaders voor het IT-beleid en informatiebeveiliging zijn gebaseerd op de gebruikelijke thema's voor deze onderwerpen in de pensioensector.

Tot slot

De voortgang van werkzaamheden is door de inzet van alle bij StiPP betrokkenen onverminderd goed. In 2022 heeft het niet-uitvoerend bestuur afwisselend online en live vergaderd en hebben tussentijdse (telefonische) bijpraatsessies met het algemeen bestuur plaatsgevonden.

13.3 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Algemeen

In dit verslag spreekt het verantwoordingsorgaan (VO) zijn oordeel uit over het gevoerde beleid van het algemeen bestuur (AB), hoe dit is uitgevoerd en de keuzes voor de toekomst. Het VO baseert zijn oordeel op het jaarverslag van het fonds, de jaarrekening en overige informatie, waaronder de bevindingen van het niet-uitvoerend bestuur (NUB).

Het VO monitort voortdurend het functioneren van het fonds. Deelnemers, gepensioneerden en werkgevers moeten er vertrouwen in kunnen hebben dat het fonds het toevertrouwde geld goed beheert en de belangen van alle betrokkenen evenwichtig afweegt.

Samenstelling

Het VO bestaat uit zeven leden: vier leden vertegenwoordigen de deelnemers, één lid vertegenwoordigt de pensioengerechtigden en twee leden vertegenwoordigen de werkgevers. Alle leden van het VO voldoen aan de algemene eisen en de deskundigheid zoals opgenomen in de profielschets. Een van de leden heeft aangegeven niet beschikbaar te zijn voor herbenoeming bij het eindigen van zijn zittingstermijn per 1 juli 2022. Per 1 oktober 2022 heeft het VO een nieuw lid mogen verwelkomen. In verband met het tussentijdse vertrek van een lid medio december 2022, is een vacature ontstaan die naar verwachting in de loop van 2023 wordt vervuld.

Vergaderfrequentie, -orde en afstemming met andere gremia

Het VO heeft in 2022 zes keer vergaderd, waaronder één keer met het NUB. Bij één vergadering was de onafhankelijk voorzitter aanwezig voor een toelichting op de actualiteiten. Daarnaast zijn de drie leden van het uitvoerend bestuur (UB) bij een vergadering aangeschoven voor een nadere toelichting op ontwikkelingen en adviesaanvragen. De vergaderingen vonden afwisselend via Teams en fysiek op locatie plaats.

Het VO is drie keer aanwezig geweest bij een themasessie van het bestuur. In deze themasessies is gesproken over de Wet toekomst pensioenen en het SNCU-dashboard. Ook heeft de FNV een toelichting gegeven op onderwerpen rondom de uitzendsector.

Werkwijze en toezichtthema's VO 2022

Voor 2022 heeft het VO een werkplan opgesteld en per toezichtthema focus aangebracht met normen-kaders. Per norm heeft het VO een oordeel afgegeven. Als dit voldoende was, is geen nadere toelichting gegeven. Een korte samenvatting en aanbevelingen zijn hierna per thema benoemd.

• Governance

StiPP voldoet aan de gedragscode in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen op het gebied van compliance, diversiteit en deskundigheid van het bestuur. Overleg van het UB met het NUB vindt conform reglementen en statuten regelmatig plaats. De informatievoorziening is voldoende adequaat en vindt onder andere plaats door toegang tot het bestuurdersportaal en de beschikbaarheid van vergaderstukken in de vergaderapplicatie iBabs. Naast de toelichting in de gezamenlijke themasessies met het AB zijn op verzoek scholingsfaciliteiten beschikbaar. Het proces rond de adviesaanvragen is in 2022 conform afspraak (tijdig en volledig) verlopen.

De invulling van de rollen van de verschillende gremia, waaronder de interactie tussen het AB en het VO, is een blijvend aandachtspunt.

- **Toekomstige wet- en regelgeving**

De acties en bevindingen die naar voren zijn gekomen uit de eigenrisicobeoordeling zijn adequaat opgevolgd. Het bestuur anticipeert tijdig en adequaat op de Wtp.

- **Financieel**

Er wordt op een correcte wijze verantwoording afgelegd over het gevoerde financiële beleid. Op basis van de beschikbare premie stelt het bestuur op prudente wijze de opslagen in de premie en de kostendekkende premie vast. Het VO heeft in november 2022 positief geadviseerd over de premiestelling 2023.

Risicomanagement is een essentieel onderdeel van de pensioenfondsstrategie. Op basis van de notulen van de vergaderingen van het AB constateert het VO dat het bestuur voldoende aandacht heeft voor risicomanagement.

- **Beleggingen**

Het beleggingsbeleid wordt op transparante wijze opgesteld en is een goede en actuele vertaling van de wensen van deelnemers en maatschappij op het gebied van ESG-doelen. Door middel van het risicobereidheids-onderzoek is invulling gegeven aan de vertaalslag naar de door de deelnemers gewenste risicohouding. Uit dit risicobereidheids-onderzoek is naar voren gekomen dat de wensen van deelnemers op het gebied van ESG-doelen voldoende zijn meegenomen in het ESG-beleid.

De kosten van beleggingen hebben de volle aandacht van het bestuur en worden zorgvuldig gemanaged. De kosten zijn in 2022 onder de benchmark gebleven. Ook in duurzame fondsen is een goede fee reductie gerealiseerd.

- **Uitbestedingsbeleid**

Het proces met betrekking tot de hercontractering met PGGM is gedegen uitgevoerd. De uitkomst is toekomstbestendig. Het VO merkt dat er in de relatie met PGGM steeds meer sprake is van samenwerkende partners en de focus niet alleen meer ligt op kosten. De potentiële IT-risico's bij de ketenpartners (onderuitbestedingspartijen) worden momenteel in kaart gebracht. Met betrekking tot technologische vernieuwing en digitalisering is het bestuur in gesprek met PGGM over de mogelijkheden voor het behalen van winst uit automatisering en digitalisering. Op het gebied van datakwaliteit maakt het VO uit de notulen van het AB op dat er grote stappen zijn gezet. Onder andere is het datakwaliteitsbeleid vastgesteld.

- **Communicatie**

Het communicatiekader is op zorgvuldige wijze vastgesteld en het VO is ruimschoots op tijd meegenomen in dit proces. De voortgang van de communicatiethema's en campagnes is goed te volgen via de kwartaalrapportages. De klachten- en geschillenregeling is duidelijk. Voor zover het VO bekend, worden de klachten tijdig afgehandeld. De Wtp is al onderwerp van gesprek in het AB. Het VO adviseert om, zodra de tijd daar is, de deelnemers (ook) middels berichtgeving op de website te informeren.

Adviesaanvragen

Het AB heeft in 2022 de volgende adviesaanvragen aan het VO voorgelegd:

- o *Profielschets NUB en profielschets NUB pensioengerechtigden*

In verband met het aflopen van de zittingstermijn van een van de niet-uitvoerend bestuurders per 1 juli en de niet-uitvoerend bestuurder pensioengerechtigden per 22 maart 2023 zijn beide functieprofielen herzien. Het VO heeft voor beide profielen een positief advies uitgebracht.

o Profielschets VO

In verband met het aflopen van de benoemingstermijn van een lid van het VO per 1 juli 2022 is de profielschets VO herzien. Het VO heeft een positief advies uitgebracht. Dit advies is herbevestigd ten behoeve van het ontstaan van een vacature dan wel de mogelijke herbenoeming van een lid per 1 januari 2023.

o Ontheffing auditcommissie

Door de invoering van het omgekeerd-gemengd-model en het instellen van de drie sleutelfunctiehouders is geconstateerd dat de meerwaarde van de auditcommissie voor het NUB zeer beperkt is. Na (bijna) drie jaar met een auditcommissie te hebben gewerkt, zijn de aan de auditcommissie toevertrouwde toezichtstaken inmiddels 'routine' geworden. Daarnaast is er binnen het NUB voldoende kennis om de toezichthoudende taak volledig in te vullen.

Het VO heeft positief geadviseerd ten aanzien van het verzoek om ontheffing voor het instellen van een auditcommissie. Het VO heeft hierbij als aandachtspunt meegegeven om ook naar de toekomst toe te zorgen dat er voldoende kennis in het NUB is op het gebied van risicobeheer, beleggingen en financiële administratieverschaffing.

o Adviesaanvraag Strategisch Communicatiekader 2023-2025 en Communicatiejaarplan 2023

Het VO is van te voren verzocht om eventuele aandachtspunten bij het nieuwe Strategische Communicatiekader te geven, die zijn meegenomen en toegelicht in het document.

Het VO heeft zijn complimenten uitgesproken over het Strategisch Communicatiekader 2023-2025. Het Strategisch Communicatiekader is een goed leesbaar document.

Bij het communicatiejaarplan 2023 heeft het VO aandacht gevraagd voor het aantal kwantitatieve doelstellingen. De doelstellingen zijn gedetailleerd en de scores zouden wellicht beter kunnen worden afgezet tegen de totale populatie van StiPP. Daarnaast geeft het VO de suggestie mee om de kritische prestatie-indicatoren meer te formuleren vanuit de basisdoelstellingen van het pensioenfonds: innen, beheren en uitkeren van pensioengelden van deelnemers.

Het VO heeft een positief advies gegeven over het communicatiekader 2023-2025 en het communicatiejaarplan 2023.

o Klachtenreglement

Het VO heeft een positief advies gegeven over de aanpassing van het klachtenreglement. De voorgestelde wijzigingen in artikel 1 zijn de definities van de begrippen 'klacht' en 'geschil'. De wijziging in artikel 4 is de interne beroepsprocedure (geëscaleerde klacht). Deze wijzigingen kunnen per 1 januari 2023 worden doorgevoerd. In artikel 8 worden de mogelijkheden voor de externe geschilleninstanties toegelicht. Deze aanpassing wordt doorgevoerd als de minister een externe geschilleninstantie heeft aangewezen (uiterlijk per 1 juli 2023).

o Premiestelling 2023

Voor de Basisregeling zal de bruto premie veranderen in 8% van de pensioengrondslag en voor de Plusregeling blijft de doorsneepremie ongewijzigd 12% van het salaris. Het VO heeft een positief advies uitgebracht over de benoemde samenstelling van de premies met de diverse opslagen voor het jaar 2023. Het VO heeft bij het positief advies rekening gehouden met de volgende argumenten:

- de benodigde premie is toereikend voor zowel de Basis- als Plusregeling;
- voor de beschikbare-premiestafel van de Plusregeling wordt in 2023 de fiscaal maximale stafel behorende bij een opbouwpercentage van 1,788% als basis genomen;
- de in acht genomen prudentie bij het bepalen van de kostenopslagen en gehanteerde uitgangspunten bij het bepalen van de verwachte premieontvangsten 2023.

Ongevraagd advies

o (Her)benoemingsprocedure VO

Per 1 januari 2023 eindigde de eerste benoemingstermijn van een van de leden van het VO. De leden worden benoemd door de werknemers-organisaties die de laatste aanvraag tot wijziging van de verplichtstelling van het fonds hebben ondertekend. Dit betekende dat FNV, CNV, De Unie en de LBV (hierna: de werknemers-organisaties) gezamenlijk bevoegd zijn om een lid te (her)benoemen. Eind 2022 kwamen de werknemersorganisaties niet tot een gezamenlijke voordracht. De statuten en reglementen gaven niet aan wat te doen in een dergelijke situatie.

Het VO heeft geadviseerd om in 2023 het reglement van het VO zo aan te passen dat, als de betreffende organisaties geen overeenstemming kunnen bereiken over een gezamenlijke voordracht van een kandidaat, (her)benoeming door één geleding mogelijk is.

Eindoordeel

Het VO spreekt zijn waardering uit voor de inspanningen en gemaakte beleidskeuzes en geeft een positief eindoordeel over het handelen van het bestuur in 2022 en de manier waarop het bestuur daarbij de betrokken belangen evenwichtig heeft afgewogen.

Het VO ervaart de dialoog met het bestuur als plezierig. Ook buiten de formele vergaderingen om is frequent contact met de individuele bestuursleden. Het VO spreekt zijn waardering uit over de bereidheid van (uitvoerend) bestuursleden om desgewenst op onderwerpen extra toelichting te geven aan het VO in en buiten vergadering.

Het verantwoordingsorgaan, mei 2023

13.4 Reactie algemeen bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met bijzondere interesse kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de adviezen en aanbevelingen die het aan het bestuur gegeven heeft op verschillende onderwerpen met name te aanzien van governance, het communicatiebeleid en de beleggingen.

Het bestuur heeft de bijdragen van het verantwoordingsorgaan ervaren als toegevoegde waarde. Hiermee wordt onderstreept dat een goed functionerend verantwoordingsorgaan belangrijk is voor het evenwichtig besturen van het fonds. Ook wordt gewaardeerd dat het verantwoordingsorgaan bij bestuurlijke sessies aanwezig is. Het bestuur ervaart de samenwerking met het verantwoordingsorgaan als prettig en constructief.

De benoemde punten worden door het bestuur meegenomen bij te maken beleidskeuzes en ook onderwerpen van gesprek blijven, in de overleggen met het verantwoordingsorgaan in 2023.

14 Jaarrekening

14.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten, x €1.000)

	toelichting	31-dec-22	31-dec-21
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds			
Vastrentende waarden	1	296.248	321.197
Aandelen		44.700	47.766
Vastgoedbeleggingen		9.603	10.498
Derivaten		198	163
		350.749	379.624
Beleggingen voor risico deelnemers			
Vastrentende waarden	2	963.034	1.020.038
Aandelen		748.655	854.244
Vastgoedbeleggingen		160.840	187.745
Derivaten		3.316	2.912
		1.875.845	2.064.939
Vorderingen en overlopende activa	3	81.849	56.205
Overige activa	4	26.840	30.361
		2.335.283	2.531.129
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	5	252.703	262.700
Technische voorzieningen risico fonds	6	146.969	161.845
Technische voorziening risico deelnemers	7	1.931.936	2.102.782
Overige schulden en overlopende passiva	8	3.675	3.802
		2.335.283	2.531.129

14.2 Staat van baten en lasten

(x €1.000)

	toelichting	2022	2021
BATEN			
Premiebijdragen risico deelnemers	9	384.576	281.024
Beleggingsresultaten risico fonds	10	-89.860	-7.261
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	11	-353.602	148.773
Overige baten	12	183	52
		-58.703	422.588
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	13	18.613	21.639
Pensioenuitvoeringskosten	14	15.819	15.923
Mutatie technische voorzieningen risico fonds	15		
Inkoop uit kapitaal / pensionering		26.249	25.563
Rente		-959	-797
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen		-7.791	-7.002
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		-312	-280
Ingaan nabestaandenpensioen		7.580	6.595
Wijziging voorziening arbeidsongeschikten		1.795	1.530
Wijziging marktrente		-41.265	-8.608
Wijziging actuariële uitgangspunten		634	-
Overige wijzigingen		-807	-618
		-14.876	16.383
Mutatie technische voorziening risico deelnemers	16	-170.846	149.571
Saldo overdrachten van rechten	17	102.373	191.546
Overige lasten	18	211	150
		-48.706	395.212
Saldo van baten en lasten		-9.997	27.376
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		1.798	31.087
Mutatie vereiste buffer over de technische voorzieningen		-11.795	-3.711
		-9.997	27.376

14.3 Kasstroomoverzicht

(x €1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2022	2021
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	359.234	281.376
Saldo waardeoverdrachten	-102.491	-191.213
Betaalde pensioenuitkeringen en afkopen	-18.721	-22.023
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-15.316	-15.710
Overige baten en lasten	-28	-99
	222.678	52.331
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	854.830	499.390
Betaald inzake aankopen beleggingen	-1.102.623	-577.662
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	20.738	30.329
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	2.732	15.086
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.876	-2.643
	-226.199	-35.500
Mutatie geldmiddelen	-3.521	16.831

Mutatie geldmiddelen	2022	2021
Geldmiddelen per 1 januari	30.361	13.530
Mutatie geldmiddelen	-3.521	16.831
Geldmiddelen per 31 december	26.840	30.361

14.4 Algemene toelichting

Inleiding

Het doel van de Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 34107294, statutair gevestigd te Amsterdam is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden inzake ouderdom en overlijden. Het fonds geeft invulling aan uitvoering van de verplicht gestelde pensioenregeling in de uitzendbranche. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, het uitvoeringsreglement en de actuariële en bedrijfstechnische nota van het fonds. Het vestigingsadres van het fonds is Noordweg-Noord 150, 3704 JG te Zeist.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. De jaarrekening is opgesteld op basis van continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en er bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden frequent beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Uit de toelichting op de beleggingen voor risico deelnemers blijkt dat voor € 299.393 duizend (16,0%) van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering gebaseerd is op netto-contante-waardeberekeningen of andere methode(n) (zie paragraaf 2. Beleggingen voor risico deelnemers). Het maken van de schattingen van de marktwaarde van deze beleggingen vergt in meer of mindere mate oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en modellen. De mate van schattingsonzekerheid die hiermee samenhangt, is nader toegelicht in de toelichting op de beleggingen voor risico deelnemers.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d. worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

€	31-dec-22	31-dec-21
AUD	1,56	1,56
CAD	1,45	1,43
CHF	0,99	1,03
DKK	7,69	7,69
GBP	0,88	0,84
HKD	8,33	9,09
JPY	140,82	130,95
NOK	10,48	10,00
SEK	11,11	10,00
SGD	1,43	1,54
USD	1,06	1,14

Specifieke grondslagen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico fonds en risico deelnemers

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Alleen als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen,

worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ('look-through' benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen die samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Beleggingen voor risico fonds en beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Alleen als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurze genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende-waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende marktrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico.

Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op nominale waarde.

De reële waarde van participaties in beleggingsfondsen die beleggen in hypothecaire leningen is berekend door middel van de “discounted cash flow”-methode (hierna: DCF-model). Bij de waardeberekening is uitgegaan van een aantal c.q. veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom. De disconteringsvoet bestaat uit een basisrente gelijk aan de euroswapcurve plus opslagen voor type onderpand, soort financiering en risicocategorie. De verwachte kasstroom is de te ontvangen rente en aflossing op basis van het gewogen gemiddelde moment van ontvangst inclusief het vervroegd aflossingsrisico. De gehanteerde parameters in het DCF-model zijn ultimo boekjaar geactualiseerd.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de technische voorzieningen voor risico van het fonds en voor risico van de deelnemers, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Vereiste buffer over de technische voorzieningen

De benodigde buffer wordt berekend met inachtneming van de regels voor het vereist eigen vermogen als bedoeld in de Pensioenwet. Hierbij heeft het fonds gekozen voor de standaardmethode als bedoeld in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De minimum buffer technische voorzieningen wordt berekend volgens de regels voor het minimaal vereist eigen vermogen als bedoeld in de Pensioenwet. Hierbij heeft het fonds ervoor gekozen de minimum buffer voor de technische voorzieningen te stellen op 4,0% van de technische voorzieningen risico fonds.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de vereiste buffer over de technische voorzieningen op het gewenste niveau is gebracht. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

De technische voorzieningen voor risico fonds worden gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. Er zijn geen onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de technische voorzieningen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Pensioenaanspraken en -rechten worden niet geïndexeerd.

Bij de berekening van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van de vrijgestelde premie wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2022:

Overlevingstafels

Bij het waarden van de technische voorzieningen is uitgegaan van de sterftekansen uit de Prognosetafel AG2022, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap, met als startjaar 2023. De algemene sterftekansen die volgen uit de tafel, worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met fondsspecifieke ervaringssterfte, waarbij voor de medeverzekerde dezelfde correctiefactoren toegepast zijn als voor de hoofdverzekerde.

Partnerfrequentie

Bij de vaststelling van de technische voorzieningen voor risico fonds voor het latent partnerpensioen vóór de pensioendatum wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem. De partnerfrequenties zijn vastgesteld zoals deze zijn weergegeven bij de sterftetafels GBM/V 1985-1990 vermenigvuldigd met een factor van 60%. Met dien verstande dat de partnerfrequentie 100% bedraagt op de pensioendatum.

Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Er is een kostenopslag ter grootte van 4% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid

Deze voorziening bestaat uit de contante waarde van toekomstige premies voor de arbeidsongeschikte deelnemers in de Plusregeling tot aan de AOW- of eventueel eerdere pensioendatum. De premievrijstelling voor arbeidsongeschiktheid is conform het pensioenreglement niet staffelvolgend en de hoogte ervan wordt vastgesteld op basis van de leeftijd bij aanvang van de arbeidsongeschiktheid. Bij de vaststelling van de voorziening voor arbeidsongeschikten is geen rekening gehouden met de kans op revalidatie.

Voorziening voor toekomstige arbeidsongeschikten

In de Plusregeling is premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verzekerd. Voor dit risico wordt een risicopremie gevraagd. De som van de risicopremies over het boekjaar en het jaar voorafgaand aan het boekjaar vormen de voorziening voor toekomstig arbeidsongeschikten. Immers, het risico kan zich pas openbaren twee jaar nadat de actieve deelnemer ziek geworden is.

Voorziening latent ingegaan partnerpensioen

De voorziening latent ingegaan partnerpensioen heeft betrekking op deelnemers die overleden zijn, maar van wie de partners zich nog niet hebben gemeld.

Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen risico deelnemers. De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers (saldi pensioenrekeningen).

Opgebouwde spaarsaldi

De opgebouwde spaarsaldi hebben betrekking op het opgebouwde kapitaal voor de niet-ingegane pensioenen. Het kapitaal voor de Basisregeling is gelijk aan de som van de voor de (gewezen) deelnemers tijdens de deelneming ingelegde leeftijdsonafhankelijke netto premie, vermeerderd dan wel verminderd met het daarop behaalde beleggingsresultaat.

Het kapitaal voor de Plusregeling is gelijk aan de som van de voor de (gewezen) deelnemers tijdens de deelneming ingelegde netto premie conform de staffel in de Plusregeling, vermeerderd dan wel verminderd met het daarop behaalde beleggingsresultaat. Het opgebouwde kapitaal dient ter inkoop van pensioenrechten.

Beleggingsresultaat en aangroei van het pensioenkapitaal

De door de (gewezen) deelnemers gevormde kapitalen worden door het fonds belegd. Het fonds stelt maandelijks het beleggingsresultaat vast, en verdeelt dat over de deelnemers en gewezen deelnemers op basis van het aantal participaties per deelnemer. Rendement wordt per leeftijdsgroep bijgeschreven. Het pensioenkapitaal wordt periodiek verhoogd dan wel verlaagd met de opbrengsten van de beleggingen, verminderd met de kosten van vermogensbeheer.

Kostenopslag

In de technische voorziening voor risico deelnemers is geen kostenopslag voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen. Toekomstige uitvoeringskosten worden gefinancierd uit de in de premie opgenomen opslag voor kosten. In geval van discontinuïteit van het fonds worden de reserves van het fonds hiervoor aangewend, dan wel vindt financiering van deze kosten plaats vanuit het belegd vermogen voor risico deelnemers.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad risico fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen} + \text{algemene reserve}) / \text{technische voorzieningen risico fonds}) \times 100\%$.

De dekkingsgraad risico deelnemers is als volgt berekend: $100\% + \text{minimaal vereist eigen vermogen in } \%$.

De dekkingsgraad van het totale fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen totale fonds} + \text{algemene reserve}) / (\text{technische voorzieningen risico fonds} + \text{technische voorziening deelnemers})) \times 100\%$.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van het totale fonds van de afgelopen 12 maanden.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen. De premie voor de Basisregeling bedraagt 2,6% van het bruto loon. Van de premies voor de Basisregeling is in 2022 4,9% van de brutopremie bestemd ter dekking van de administratiekosten, 1,0% van de nettopremie bestemd als bufferbijdrage en 3,9% van de nettopremie bestemd ter dekking van algemene risico's.

De premies voor de Plusregeling bedragen 12,0% van de premiegrondslag. Van deze premies is 4,9% van de brutopremie bestemd ter dekking van administratiekosten. De opslag voor het nabestaandenpensioen ad 0,25% van de som van de pensioengrondslagen en de opslag voor het risico van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid ad 0,20% van de som van de pensioengrondslagen worden in mindering gebracht op de bruto premie en gereserveerd. Daarnaast wordt een bufferbijdrage van 6,5% van de risicopremies en 1,0% over de nettopremie gevormd. Tevens is voor algemene risico's een bijdrage van 3,9% van de nettopremie berekend.

Beleggingsresultaten

De beleggingsresultaten voor beleggingen voor risico fonds en beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze vastgesteld. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen en afkopen

De pensioenuitkeringen en afkopen betreffen de aan deelnemers betaalde uitkeringen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de jaarlijkse risico-koopsom voor overlijden (partnerpensioen Plusregeling).

Inkoop uit kapitaal / pensionering

Onder inkoop uit kapitaal / pensionering is de inkoop van rechten van gepensioneerden opgenomen. Financiering vindt plaats vanuit kapitaal opgebouwd door deelnemers uit de Basis- of Plusregeling.

Rente

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De rentemutatie wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen voor risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

In de technische voorziening voor risico fonds is een opslag van 4% voor de excassokosten inbegrepen. Jaarlijks valt 4% van de uitkeringen vrij uit de technische voorziening voor risico fonds ten behoeve van de excassokosten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de technische voorzieningen hebben betrekking op de kanssystemen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarden van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen premies, beleggingsresultaten, inkoop uit kapitaal / pensionering, afkopen, overdrachtswaarden van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken en actuariële resultaten.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

14.5 Toelichting op de balans

(x € 1.000)

Activa

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	321.197	47.766	10.498	125	-	379.586
Aankopen	100.982	35.262	5.783	-69	-	141.958
Verkopen	-41.009	-30.694	-5.810	1.266	-	-76.247
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	1.001	-529	11	-	10	493
Waardemutaties	-85.923	-7.105	-879	-1.156	-10	-95.073
Stand per 31 december 2022	296.248	44.700	9.603	166	-	350.717
Bij: derivaten met een negatieve waarde						32
Totaal						350.749

De beleggingen voor risico fonds zijn opgenomen in de zogeheten reservepool en in de uitkeringenportefeuille. De reservepool belegt, net zoals de aan de hand van leeftijdsgroepen gevormde deelnemerspools, in de strategische beleggingsportefeuilles van StiPP, c.q. de portefeuille zakelijke waarden, de portefeuille vastrentende waarden middellang en de portefeuille vastrentende waarden lang. De beleggingen in deze portefeuilles worden op maandbasis gewaardeerd en geadmistreerd via de participatieadministratie. Daarmee is de scheiding van vermogen tussen de reservepool (risico fonds) en de deelnemerspools (risico deelnemers) te allen tijde volledig inzichtelijk.

De uitkeringenportefeuille is geheel gescheiden van de andere beleggingen.

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	298.428	45.150	9.820	116	-	353.514
Aankopen	83.005	10.110	128	32	-	93.275
Verkopen	-40.670	-15.063	-1.685	1.467	-	-55.951
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	1.451	115	-14	-	-35	1.517
Waardemutaties	-21.017	7.454	2.249	-1.490	35	-12.769
Stand per 31 december 2021	321.197	47.766	10.498	125	-	379.586
Bij: derivaten met een negatieve waarde						38
Totaal						379.624

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door gebruikmaking van netto-contantewaardeberekeningen dan wel andere methoden.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, participaties in hypotheekfondsen en banktegoeden
- De netto contante waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Andere methode: de marktwaarde is ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fundmanagers. Beleggingen waarvan de waardering op basis van de intrinsieke waarde plaatsvindt zijn in de tabel onder "Andere methode" opgenomen. De marktwaardebepaling is niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Een deel van de participaties in hypotheekfondsen valt hieronder.

Schattingen en veronderstellingen

31-dec-2022	Genoteerde marktprijzen	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	277.029	-	19.219	19.219
Aandelen	44.700	-	-	-
Vastgoedbeleggingen	9.577	-	26	26
Derivaten	-	166	-	-
Totaal	331.306	166	19.245	19.245

31-dec-2021	Genoteerde marktprijzen	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	304.600	-	16.597	321.197
Aandelen	47.766	-	-	47.766
Vastgoedbeleggingen	6.749	-	3.749	10.498
Derivaten	-	125	-	125
Totaal	359.115	125	20.346	379.586

In verband met de aanpassing van een belegging binnen de vastrentende waarden zijn de cijfers per 31 december 2021 gewijzigd.

Belegde waarden in vastrentende waarden:

	31-dec-2022	31-dec-2021
Participaties obligatiebeleggingsfondsen	274.512	298.335
Participaties in hypotheekfondsen	17.238	19.364
Beleggingsdebiteuren	5.969	3.641
Liquide middelen	3.230	4.582
Beleggingscrediteuren	-4.701	-4.725
Totaal	296.248	321.197

Belegde waarden in aandelen:

	31-dec-2022	31-dec-2021
Beleggingen aandelen	46.142	48.679
Liquide middelen	17	-224
Beleggingscrediteuren	-1.459	-689
Totaal	44.700	47.766

Belegde waarden in vastgoed:

	31-dec-2022	31-dec-2021
Indirect vastgoed	9.577	10.483
Beleggingsdebiteuren	26	15
Totaal	9.603	10.498

Belegde waarden in derivaten:

31-dec-2022				
Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	17.037	198	-32	166
Totaal	17.037	198	-32	166

31-dec-2021				
Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	23.423	163	-38	125
Totaal	23.423	163	-38	125

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vasgoedbeleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	1.020.038	854.244	187.745	2.234	-	2.064.261
Aankopen	335.795	548.218	86.785	69	-	970.867
Verkopen / aflossingen	-207.192	-517.648	-97.988	21.351	-	-801.477
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	17.795	-7.825	166	-	182	10.318
Waardemutaties	-203.403	-128.333	-15.868	-20.880	-182	-368.666
Stand per 31 december 2022	963.033	748.656	160.840	2.774	-	1.875.303
Bij: derivaten met een negatieve waarde						542
Totaal						1.875.845

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vasgoed-beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	952.109	787.997	171.384	2.019	-	1.913.509
Aankopen	244.926	216.874	6.586	-32	-	468.354
Verkopen / aflossingen	-148.460	-294.613	-32.950	28.707	-	-447.316
Mutatie beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	3.157	1.612	-229	-	-667	3.873
Waarde-mutaties	-31.694	142.374	42.954	-28.460	667	125.841
Stand per 31 december 2021	1.020.038	854.244	187.745	2.234	-	2.064.261
Bij: derivaten met een negatieve waarde						678
Totaal						2.064.939

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde. Voor een toelichting op de waarderingen wordt verwezen naar de paragraaf 'Beleggingen voor risico fonds'.

Schattingen en veronderstellingen

In onderstaande tabel is de gehanteerde waarderingssystematiek opgenomen.

31-dec-2022	Genoteerde marktprijzen	NCW-berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	810.490	-	152.543	963.033
Aandelen	748.656	-	-	748.656
Vastgoedbeleggingen	16.764	-	144.076	160.840
Derivaten	-	2.774	-	2.774
Totaal	1.575.910	2.774	296.619	1.875.303

31-dec-2021	Genoteerde marktprijzen	NCW-berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	879.939	-	140.099	1.020.038
Aandelen	854.244	-	-	854.244
Vastgoedbeleggingen	120.700	-	67.045	187.745
Derivaten	-	2.234	-	2.234
Totaal	1.854.883	2.234	207.144	2.064.261

In verband met de aanpassing van een belegging binnen de vastrentende waarden zijn de cijfers per 31 december 2021 gewijzigd.

Belegde waarden in vastrentende waarden:

	31-dec-2022	31-dec-2021
Participaties in obligatiebeleggingsfondsen	801.864	850.024
Participaties in hypotheekfondsen	136.817	163.456
Beleggingsdebiteuren	29.445	7.825
Liquide middelen	3.511	9.341
Beleggingscrediteuren	-8.604	-10.608
Totaal	963.033	1.020.038

Belegde waarden in aandelen:

	31-dec-2022	31-dec-2021
Beleggingen aandelen	772.805	870.568
Liquide middelen	292	-3.999
Beleggingscrediteuren	-24.441	-12.325
Totaal	748.656	854.244

Belegde waarden in vastgoed:

	31-dec-2022	31-dec-2021
Indirect vastgoed	160.402	187.472
Beleggingsdebiteuren	438	273
Totaal	160.840	187.745

Belegde waarden in derivaten:

31-dec-2022				
Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	285.348	3.316	-542	2.774
Totaal	285.348	3.316	-542	2.774

31-dec-2021				
Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	418.907	2.912	-678	2.234
Totaal	418.907	2.912	-678	2.234

3. Vorderingen en overlopende activa

	31-dec-2022	31-dec-2021
Vorderingen op werkgevers	24.500	11.883
Nog te factureren premie	57.138	44.314
Overige	211	8
Totaal	81.849	56.205

Vordering op werkgevers

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in mindering te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Van het openstaande saldo ultimo balansdatum staat € 2,0 miljoen langer dan een jaar open. Dit bestaat uit € 1,5 miljoen reguliere premies, € 0,3 miljoen ambtshalve nota's en € 0,2 miljoen overige nota's.

	31-dec-2022	31-dec-2021
Specificatie vorderingen / premiedebiteuren:		
Werkgevers	25.163	12.389
Voorziening dubieuze debiteuren	-663	-506
Totaal	24.500	11.883

	31-dec-2022	31-dec-2021
Verloop voorziening dubieuze debiteuren:		
Stand per 1 januari	-506	-875
Mutaties inzake voorziening premievorderingen	-157	369
Stand per 31 december	-663	-506

In 2022 is een bedrag van € 157 duizend toegevoegd aan de voorziening (2021: € 369 duizend onttrokken). Er is € 253 duizend aan oninbare premie afgeschreven (2021: € 349 duizend), een bedrag dat direct is verantwoord onder de premiebijdrage risico deelnemers. De voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2022 bepaald op basis van 10% van het saldo van lopende incasso's en 55% van het saldo van lopende faillissementen.

Naar aanleiding van door de Stichting Naleving CAO voor Uitzendkrachten (SNCU) uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van verplichte aansluiting van werkgevers heeft SNCU geconcludeerd dat diverse werkgevers voldoen aan de criteria van verplichte aansluiting bij het fonds. Van deze groep werkgevers heeft het fonds geen deelnemersgegevens ontvangen, als gevolg hiervan zijn aan deze werkgevers ambtshalve facturen verstuurd. Ultimo verslagjaar staan ambtshalve vorderingen open ad € 3.184 duizend (ultimo 2021: € 3.297 duizend). Aangezien tegenover deze vorderingen geen opgebouwde kapitalen staan, zijn deze vorderingen niet tot waardering gebracht in de jaarrekening.

Sinds 1 januari 2015 is de zogenoemde koepelvrijstelling voor pensioenfondsen voor de omzetbelasting komen te vervallen. Onder bepaalde voorwaarden kunnen fondsen waar sprake is van het beheer van ter collectieve belegging bijeengebrachte vermogens nog steeds vrijstelling van omzetbelasting claimen. Het fonds heeft overleg gevoerd met de fiscale autoriteiten. Hierbij is overeengekomen dat aanzienlijke delen van de dienstverlening vrijgesteld blijven van omzetbelasting.

4. Overige activa

	31-dec-2022	31-dec-2021
Liquide middelen	26.840	30.361

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder, zijn onder de beleggingen opgenomen. De hoge stand van de liquide middelen ultimo 2021 en 2022 heeft als doel om begin januari na het verslagjaar een grote som aan uitgaande waardeoverdrachten van de Wet waardeoverdracht klein pensioen uit te kunnen betalen. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

Passiva

5. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Vereiste buffer over TV	Algemene reserve	
Stand per 1 januari 2022	68.257	194.443	262.700
Voorstel resultaatbestemming	-11.983	1.986	-9.997
Stand per 31 december 2022	56.274	196.429	252.703

	Vereiste buffer over TV	Algemene reserve	
Stand per 1 januari 2021	71.968	163.356	235.324
Voorstel resultaatbestemming	-3.711	31.087	27.376
Stand per 31 december 2021	68.257	194.443	262.700

Solvabiliteit

	31-dec-2022 EUR	%	31-dec-2021 EUR	%
Risico fonds				
Aanwezig vermogen inclusief vermogen risico deelnemers	2.331.608		2.527.327	
Af: Technische voorziening risico deelnemers	-1.931.936		-2.102.782	
Af: Vereiste buffer over TV risico deelnemers	-47.593		-57.074	
Aanwezig vermogen	352.079		367.471	
Minimaal vereist eigen vermogen risico fonds	5.879	4,0%	6.474	4,0%
Vereist eigen vermogen risico fonds	8.681	5,9%	11.168	6,9%
Dekkingsgraad		239,6%		227,1%
Risico deelnemers				
Dekkingsgraad		102,5%		102,7%
Totaal fonds				
Dekkingsgraad		112,2%		111,6%
Beleidsdekkingsgraad		112,3%		110,7%

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting 'Risicobeheer en derivaten'.

De dekkingsgraad risico fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen} + \text{algemene reserve}) / \text{technische voorzieningen risico fonds})$ in %.

De dekkingsgraad risico deelnemers is als volgt berekend: $100\% + \text{minimaal vereist eigen vermogen}$ in %.
De dekkingsgraad van het totale fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen totale fonds} + \text{algemene reserve}) / (\text{technische voorzieningen risico fonds} + \text{technische voorziening risico deelnemers}))$ in %.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van het totale fonds van de afgelopen twaalf maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

De vermogenspositie van het fonds kan worden gekarakteriseerd als goed.

6. Technische voorzieningen voor risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen voor risico fonds

	2022	2021
Stand per 1 januari	161.845	145.462
Inkoop uit kapitaal / pensionering	26.249	25.563
Rente	-959	-797
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen	-7.791	-7.002
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-312	-280
Ingegaan nabestaandenpensioen	7.580	6.595
Wijziging voorziening arbeidsongeschikten	1.795	1.530
Wijziging marktrente	-41.265	-8.608
Wijziging actuariële uitgangspunten	634	-
Overige wijzigingen	-807	-618
Stand per 31 december	146.969	161.845

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

Specificatie technische voorzieningen voor risico fonds naar aard:

	31-dec-2022		31-dec-2021	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Ouderdompensioen	12.752	87.648	10.224	91.430
Partnerpensioen	2.242	34.464	1.905	44.539
Voorziening arbeidsongeschikten	822	12.820	708	13.727
Voorziening toekomstige arbeidsongeschikten	-	7.497	-	7.242
Voorziening latent ingegaan partnerpensioen	-	4.540	-	4.907
Totaal	15.816	146.969	12.837	161.845

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Het fonds kent een pensioenregeling met twee varianten: de Basisregeling en de Plusregeling. Beide varianten zijn beschikbare-premierelingen. De Basisregeling geldt voor werknemers die meer dan acht weken werkzaam zijn in de uitzendbranche en de Plusregeling is van toepassing voor werknemers die meer dan 60 weken werkzaam zijn in deze branche. De Plusregeling is uitgebreider dan de Basisregeling. Zo geldt er premievrije deelneming bij arbeidsongeschiktheid en kunnen nabestaanden van gehuwde deelnemers, deelnemers met een geregistreerd partnerschap en deelnemers met een samenlevingscontract (onder voorwaarden) in aanmerking komen voor nabestaandenpensioen.

7. Technische voorziening risico deelnemers

Mutatieoverzicht technische voorziening risico deelnemers

	2022	2021
Stand per 1 januari	2.102.782	1.953.211
Premie	331.503	236.934
Premie arbeidsongeschikten	1.572	1.164
Pensionering	-24.449	-26.514
Rendementstoekenning	-360.370	149.143
Inkomende waardeoverdrachten	1.435	797
Uitgaande waardeoverdrachten	-14.963	-5.841
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	181.553	132.134
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	-270.506	-318.534
Afkopen	-10.830	-14.400
Vervallen heel kleine pensioenen	-698	-513
Vrijval door overlijden	-5.100	-4.765
Overige mutaties / correcties	7	-34
Stand per 31 december	1.931.936	2.102.782

De in deze tabel opgenomen rendementstoekenning van € 360.370 duizend negatief (2021: € 149.143 duizend positief) wijkt af van het beleggingsresultaat voor risico deelnemers van € 353.602 duizend negatief (2021: € 148.773 duizend positief). Het verschil is ontstaan als gevolg van mutaties die met terugwerkende kracht verwerkt zijn. Aan de units die hierdoor (alsnog) aan deelnemers zijn toegewezen, wordt met terugwerkende kracht rendement toegekend. Aangezien het toegekende rendement niet daadwerkelijk is behaald (het geld was niet belegd), leidt dit tot een rendementstoekenning die afwijkt van het daadwerkelijk gemaakte beleggingsresultaat.

De technische voorziening risico deelnemers ultimo boekjaar is niet een-op-een aan te sluiten op de beleggingen risico deelnemers en de aan de deelnemers toe te rekenen vorderingen en liquide middelen. Dit wordt veroorzaakt doordat de vorderingen en de liquide middelen voor een deel toe te rekenen zijn aan de deelnemers en voor een deel aan het fonds.

Het deel van de vorderingen en liquide middelen dat toe te rekenen is aan het fonds, bestaat voornamelijk uit de risico-opslag voor excassokosten, de opslag voor vereist eigen vermogen, de risicopremie voor nabestaandenpensioen, de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en een opslag voor algemene risico's.

In onderstaande tabel is toegelicht welk deel van de beleggingen, vorderingen, schulden en liquide middelen toe te rekenen is aan de deelnemers en is de aansluiting op de technische voorziening risico deelnemers zichtbaar.

	2022	2021
Beleggingen voor risico deelnemer	1.875.845	2.064.939
Vorderingen en overlopende activa		
Nog te factureren premie	38.638	23.120
Overige activa (liquide middelen)		
Liquide middelen	17.453	15.200
Overige schulden en overlopende passiva		
Te betalen kosten vermogensbeheer	-	-477
Totaal	1.931.936	2.102.782

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-dec-2022	31-dec-2021
Te verrekenen premies	127	27
Derivaten met negatieve waarde	574	716
Uitkeringen en Afkopen	324	402
Belastingen en premies sociale verzekeringen	394	424
Waardeoverdrachten	292	410
Vooruitgefactureerde handavingsopbrengsten	1.114	827
Bestuurskosten	69	26
Te betalen kosten vermogensbeheer	-	565
Overige schulden	781	405
Totaal	3.675	3.802

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Te verrekenen premies

De post te verrekenen premies betreft de ultimo balansdatum nog terug te betalen premies.

Derivaten met negatieve waarde

Derivaten met een positieve reële waarde worden als actief verantwoord en derivaten met een negatieve reële waarde passief. Op de pagina's 63 en 67 wordt de opsplitsing tussen activa en passiva weergegeven.

Uitkeringen en afkopen

De uitkeringen en afkopen bestaan uit bedragen die na balansdatum financieel worden afgewikkeld. De lagere post ten opzichte van 2021 heeft vooral te maken met het feit dat er in de rechtenadministratie van 2022 minder afkoopmutaties hebben plaatsgevonden die pas in 2023 zijn betaald in vergelijking met de afkoopmutaties van 2021 die pas in 2022 betaald zijn.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

De afname van de post belastingen en premies sociale verzekeringen wordt veroorzaakt doordat er in december 2022 minder afkopen van kleine pensioenen hebben plaatsgevonden dan in december 2021. De lagere afkopen hebben weer het gevolg dat de nog te betalen afdracht loonheffing ultimo 2022 over de betaalde uitkeringen en afkopen lager is.

Waardeoverdrachten

De post waardeoverdrachten betreft voornamelijk gefactureerde inkomende waardeoverdrachten die nog niet zijn betaald en waarvoor nog geen aanspraken zijn toegekend, betreft inkomende waardeoverdrachten klein pensioen die op balansdatum nog niet zijn verwerkt in de deelnemersadministratie en nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten.

Vooruit gefactureerde handhavingsopbrengsten

Deze post bestaat uit het openstaande saldo van de handhavingsopbrengsten (Boete niet-tijdig, boete SNCU, kosten dispensatie en kostennota SNCU). Wanneer de opbrengsten daadwerkelijk gerealiseerd zijn, worden deze opgenomen in de pensioenuitvoeringskosten onder de post vergoeding administratiekosten en boetes werkgevers.

Te betalen kosten vermogensbeheer

Deze post bestond ultimo 2021 uit een inschatting van de dan nog te ontvangen kwartaalfacturen van Van Lanschot Kempen Investment Management en overige vermogensbeheerkosten (CACEIS). Deze nog te betalen vermogensbeheerkosten werden toentertijd ten laste geboekt van het beleggingsresultaat. Ultimo 2022 is er een inschatting van deze kosten gemaakt en deze is rechtstreeks verwerkt in de vermogensbeheeradministratie. Ook daar zijn deze kosten ten laste van het beleggingsresultaat geboekt.

Overige schulden

In de overige schulden is een aantal nog niet betaalde facturen opgenomen die in 2023 zijn betaald.

Risicobeheer en derivaten

In het jaarverslag is ingegaan op de risico's die het fonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Onderstaand treft u kwantitatieve risico informatie aan. Deze informatie bevat de cumulatieve cijfers voor risico fonds en risico deelnemers.

De vermogensbeheerder heeft de kwantitatieve informatie van de beleggingen aangeleverd op basis van het doorkijkprincipe ('look through'). Als gevolg van het toepassen van het doorkijkprincipe sluiten de beleggingen per beleggingscategorie zoals toegelicht in de risicoparagraaf, niet aan op de beleggingen per beleggingscategorie volgens de balans. Ten opzichte van de totale beleggingen betreft het beperkte verschuivingen over de verschillende beleggingscategorieën.

Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

	31-dec-2022	31-dec-2021	
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	146.969		
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	1.931.936	2.102.782	
Buffers:			
S1 Renterisico	695	504	
S2 Risico zakelijke waarden	1.253	1.584	
S3 Valutarisico	549	737	
S4 Grondstoffenrisico	-	-	
S5 Kredietrisico	6.519	9.296	
S6 Verzekeringstechnisch risico	3.742	4.502	
S7 Liquiditeitsrisico	-	-	
S8 Concentratierisico	-	-	
S9 Operationeel risico	-	-	
S10 Actief beheerisico	-	-	
Diversificatie-effect	-4.077	-5.455	
Totaal S (vereiste buffers)		8.681	11.168
Solvabiliteit risico deelnemers		47.593	57.074
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		2.135.179	2.332.869
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)		2.331.608	2.527.327
Surplus		196.429	194.458

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's.

Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, valutarisico en het grondstoffenrisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duratie. De duratie is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duratie geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met één procentpunt. Een hoge duratie geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-dec-2022		31-dec-2021	
	Balans	Duratie	Balans	Duratie
Duratie van de vastrentende waarden risico fonds (voor derivaten)	296.248	9,9	321.197	12,2
Duratie van de vastrentende waarden risico fonds (na derivaten)	296.446	9,9	321.360	12,2
Technische voorzieningen	146.969	11,4	161.845	13,4

Het fonds hanteert ten aanzien van de uitkeringen (de ingegane pensioenen) van € 138.659 duizend (2021: € 160.197 duizend) een beleid dat gericht is op het minimaliseren van de "duratie-mismatch". Dit beleid wordt gerealiseerd door het kopen van langlopende obligaties met een vergelijkbare looptijd als de lopende uitkeringen. Om die reden is er voor de uitkeringen per jaareinde geen sprake van een duratie-mismatch.

Ten aanzien van de verplichtingen voor risico deelnemers, zijnde pensioenkapitalen, is er geen sprake van een duratie-mismatch aangezien het fonds over deze verplichtingen geen renterisico loopt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-dec-2022		31-dec-2021	
	Balans	Procent	Balans	Procent
Resterende looptijd < 1 jaar	87.709	6,9%	67.424	5,0%
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	412.618	32,4%	342.766	25,6%
Resterende looptijd > 5 jaar	771.744	60,7%	931.045	69,4%
Totaal	1.272.071	100,0%	1.341.235	100,0%

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

Specificatie vastgoedbeleggingen naar sector	31-dec-2022		31-dec-2021	
Kantoren	-	0,0%	3	0,0%
Woningen	143.638	84,2%	70.503	35,6%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	26.341	15,5%	127.449	64,3%
Beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	465	0,3%	288	0,1%
Totaal	170.444	100,0%	198.243	100,0%

Specificatie aandelen naar sector	31-dec-2022		31-dec-2021	
IT en Telecom	217.987	27,5%	253.216	28,1%
Handel	192.900	24,2%	237.298	26,2%
Financiële instellingen (waaronder banken en verzekeraars)	145.151	18,3%	149.333	16,6%
Gezondheidszorg	127.660	16,1%	100.475	11,1%
Nijverheid en industrie	77.726	9,8%	92.801	10,3%
Energie	35.418	4,5%	49.567	5,5%
Overige	22.103	2,8%	36.556	4,1%
Beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	-25.590	-3,2%	-17.236	-1,9%
Totaal	793.355	100,0%	902.010	100,0%

Specificatie aandelen naar regio	31-dec-2022		31-dec-2021	
Europa	246.759	31,1%	320.514	35,5%
Noord Amerika	270.174	34,1%	222.145	24,6%
Azië & Pacific	256.943	32,3%	338.931	37,6%
Overige ontwikkelde markten	45.069	5,7%	37.656	4,2%
Beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen	-25.590	-3,2%	-17.236	-1,9%
Totaal	793.355	100,0%	902.010	100,0%

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

Het bedrag van het belegd vermogen dat buiten de euro wordt belegd, bedraagt ultimo 2022 circa € 843.238 duizend (2021: € 1.005.797 duizend). Van dit bedrag is 31,2% (2021: 43,0%) afgedekt naar de euro. Het valutarisico is in onderstaande tabel weergegeven.

De vreemde-valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2022	Nettopositie na afdekking 2021
EUR	1.379.980	265.663	1.645.643	1.870.454
GBP	56.252	-24.012	32.240	15.398
JPY	33.629	-18.378	15.251	18.568
USD	334.230	-220.479	113.751	34.348
CHF	26.363	35	26.398	40.774
HKD	78.301	-	78.301	95.900
SEK	16.045	42	16.087	24.115
CAD	12.586	-	12.586	13.185
DKK	25.204	65	25.269	22.400
NOK	1.846	-	1.846	2.718
SGD	3.362	-	3.362	6.336
AUD	11.307	-65	11.242	22.274
Overige	244.113	-69	244.044	277.378
Totaal	2.223.218	2.802	2.226.020	2.443.848

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "over the counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan, niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds, door het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten, door het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van StiPP adequaat zijn afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

Specificatie vastrentende waarden naar sector	31-dec-2022		31-dec-2021	
Overheidsinstellingen	759.420	59,7%	810.364	60,5%
Bedrijfsobligaties	329.940	25,9%	337.995	25,2%
Hypotheke	154.055	12,1%	182.821	13,6%
Balansposten	28.656	2,3%	10.055	0,7%
Totaal	1.272.071	100,0%	1.341.235	100,0%

Specificatie vastrentende waarden naar regio	31-dec-2022		31-dec-2021	
Ontwikkelde markten	1.162.691	91,4%	1.240.786	92,5%
Andere	109.380	8,6%	100.449	7,5%
Totaal	1.272.071	100,0%	1.341.235	100,0%

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-dec-2022		31-dec-2021	
AAA	285.749	22,5%	294.994	22,0%
AA	373.370	29,3%	411.964	30,8%
A	140.618	11,1%	151.017	11,3%
BBB	182.354	14,3%	194.489	14,5%
<BBB	38.680	3,0%	44.844	3,3%
Not rated *	222.644	17,5%	233.872	17,4%
Balansposten	28.656	2,3%	10.055	0,7%
Totaal	1.272.071	100,0%	1.341.235	100,0%

* Dit betreft voornamelijk participaties in Nederlandse Hypothekenfondsen.

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2022 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Levensverwachtingsrisico

Het levensverwachtingsrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het beleid van het fonds is om het levensverwachting- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

StiPP kent geen indexatiedoelstelling.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen.

Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in zijn beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Om te bepalen in welke mate sprake is van concentratierisico moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Dit betreft per 31 december 2022 de volgende posten:

	31-dec-2022		31-dec-2021	
Vastgoed:				
Amvest Residential Core Fund	72.545	3,3%		
Altera Vastgoed Woningen	71.093	3,2%	70.503	2,9%
Northern Trust Developed Real Estate Index Fund			127.449	5,2%
Hypotheken:				
AEAM Dutch Mortgage Fund	87.721	3,9%	105.013	4,3%
ASR Mortgage Fund	45.628	2,0%	51.683	2,1%
Obligaties:				
Frankrijk (staatsobligaties)	205.452	9,2%	213.565	8,7%
Duitsland (staatsobligaties)	164.554	7,4%	165.254	6,8%
Nederland (staatsobligaties)	81.650	3,7%	96.615	4,0%
Oostenrijk (staatsobligaties)	-	-	49.010	2,0%
België (staatsobligaties)	53.843	2,4%	60.543	2,5%

	31-dec-2022		31-dec-2021	
Kempen Euro Sustainable Credit Fund	143.687	6,5%	154.880	6,3%
iShares ESG Screened Euro Corporate Bond Index	143.743	6,5%	155.603	6,4%
Legal & General ESG EM Government Bond Index	113.247	5,1%	123.895	5,1%
Aandelen:				
NT World SDG Scrn Low Carbon Index Fund	416.202	18,7%		
NT EM Custom ESG Equity Index Fund	64.607	2,9%	135.544	5,5%
NT Europe Value ESG Fund	-	-	140.091	5,7%
NT EM ESG Leaders Equity Index Fund	201.382	9,0%	177.417	7,3%
NT North America Value ESG Fund	-	-	93.484	3,8%
NT North America Custom ESG Index Fund	-	-	118.606	4,8%
N Tr Pacific Custom Cusum ESG Index Fund	-	-	90.421	3,7%
NT Europe Sustainable Select SDG Index Fund	136.753	6,1%	163.682	6,7%
Totaal	2.002.107	89,9%	2.293.258	93,8%

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sector gebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

De in bovenstaande tabel opgenomen beleggingsfondsen kennen van nature een spreiding in beleggingen om concentratierisico's te beperken of te voorkomen.

Het bestuur heeft, op basis van de samenstelling van de beleggingsportefeuille ultimo boekjaar, besloten geen buffer voor het concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Van Lanschot Kempen Investment Management. Met deze partij is een overeenkomst en service level agreement gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan PGGM N.V. Met PGGM N.V. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Deze uitvoeringsovereenkomst is verlengd en loopt nu door tot 2027.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402 en 3000A-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief-beheerrisico

Onder het FTK is het actief beheerrisico toegevoegd aan de methodiek voor het vaststellen van het vereist vermogen. Ultimo boekjaar is geen sprake van actief beheer, derhalve is geen buffer aangehouden voor het actief-beheerrisico.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ambtshalve vorderingen

Naar aanleiding van door SNCU uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van verplichte aansluiting van werkgevers heeft SNCU geconcludeerd dat diverse werkgevers voldoen aan de criteria van verplichte aansluiting bij het fonds. Van deze groep werkgevers heeft het fonds, na herhaalde verzoeken daartoe, geen deelnemersgegevens ontvangen. In plaats hiervan zijn aan deze werkgevers ambtshalve facturen verstuurd. Ultimo verslagjaar staan ambtshalve vorderingen open ad € 3.184 duizend (ultimo 2021: € 3.297 duizend). Aangezien tegenover deze vorderingen geen opgebouwde kapitalen staan, zijn deze vorderingen niet verwerkt in de jaarrekening.

Langlopende contractuele verplichtingen

Administratiekosten

Het fonds heeft met ingang van 2018 een uitbestedingsovereenkomst met PGGM N.V. afgesloten. Het contract met PGGM N.V. liep tot en met 2022 en is medio 2022 herzien en verlengd met 4,5 jaar. De vergoeding voor de uitvoering wordt jaarlijks vastgesteld in een service level agreement (SLA). Over 2022 betrof de vergoeding € 14,3 miljoen.

Vermogensbeheerkosten

Met de vermogensbeheerder Van Lanschot Kempen Investment Management N.V. is per 1 mei 2020 een nieuw contract aangegaan, voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van drie maanden. De vergoeding is vastgelegd in de raamovereenkomst en wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor 2022 bedroeg het geïndexeerde bedrag van de vergoeding iets meer dan € 1,6 miljoen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er juridische procedures tegen meerdere werkgevers. Deze individuele procedures hebben betrekking op het niet betalen van de premies, betwiste aansluiting en faillissementen. De financiële impact van deze individuele procedures op het vermogen van het fonds is naar verwachting gering.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Voor 2021 en 2022 waren er geen investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen).

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe UFR-parameters

De TV per 31 december 2022 is vastgesteld op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022 zoals wettelijk voorgeschreven. Vanaf 1 januari 2023 wordt de rentetermijnstructuur door DNB gebaseerd op nieuwe UFR-parameters. DNB volgt hiermee het advies van de Commissie Parameters. De aanpassing van de UFR-parameters per 1 januari 2023 resulteert in een daling van de te hanteren rente voor looptijden vanaf 21 jaar met als gevolg een beperkte toename van de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds met € 96 duizend. De actuele dekkinggraad daalt heirdoor per 1 januari 2023 met 0,01%-punt naar 112,15%.

Onrust op financiële markten

In het eerste kwartaal van 2023 hebben de faillissementen van de tech-gerelateerde Silicon Valley Bank en cryptobank Signature geleid tot onrust op de financiële markten. De dreigende ondergang van Credit Suisse, dat inmiddels gedwongen is overgenomen door UBS, wakkerde deze onrust over banken op de financiële markten verder aan. De impact van vornoemde situatie op de portefeuille van StiPP is zeer beperkt (slechts 0,1% van de totale portefeuille van StiPP).

14.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

(x € 1.000)

9. Premiebijdragen risico deelnemers

	2022	2021
Premiebijdragen	384.986	281.004
Mutaties inzake voorziening premievorderingen	-157	369
Afschrijving premievorderingen	-253	-349
Totaal	384.576	281.024

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt voor de basisregeling 2,6% van de loonsom (2021: 2,6%) en voor de plusregeling 12,0% (2021: 12,0%) van de pensioengrondslag.

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2022	2021
Kostendekkende premie	362.090	266.153
Feitelijke premie	384.986	281.004

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2021 gepubliceerd door DNB). De feitelijke premie is in 2022 hoger dan de kostendekkende premie.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2022	2021
Kosten pensioenopbouw	331.504	236.935
Pensioenuitvoeringskosten	15.507	15.643
Solvabiliteitsopslag	4.033	3.150
Risicopremie premievrijstelling	4.004	3.493
Risicopremie nabestaandenpensioen	7.042	6.932
Totaal	362.090	266.153

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten en lasten verminderd met de vrijval van de excasso-opslag over de uitkeringen van € 312 duizend (2021: € 280 duizend). De solvabiliteitsopslag 2022 is berekend door het percentage vereist vermogen per 30 september 2021 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Feitelijke premie	2022	2021
Kosten pensioenopbouw	339.874	242.143
Pensioenuitvoeringskosten	32.118	27.991
Solvabiliteitsopslag	3.985	3.011
Risicopremie nabestaandenpensioen	5.005	4.366
Risicopremie premievrijstelling	4.004	3.493
Totaal	384.986	281.004

10. Beleggingsresultaten risico fonds

2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	5.242	-85.923	-340	-81.021
Aandelen	168	-7.105	-41	-6.978
Vastgoedbeleggingen	190	-879	-9	-698
Derivaten	-	-1.156	-	-1.156
Overige beleggingen	3	-10	-	-7
Totaal	5.603	-95.073	-390	-89.860

2021	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	5.056	-21.017	-329	-16.290
Aandelen	570	7.454	-38	7.986
Vastgoedbeleggingen	227	2.249	-8	2.468
Derivaten	-	-1.490	-	-1.490
Overige beleggingen	30	35	-	65
Totaal	5.883	-12.769	-375	-7.261

11. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

2022	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	10.317	-203.403	-857	-193.943
Aandelen	3.026	-128.333	-747	-126.054
Vastgoedbeleggingen	3.427	-15.868	-162	-12.603
Overige beleggingen	-	-20.880	-2	-20.882
Derivaten	62	-182	-	-120
Totaal	16.832	-368.666	-1.768	-353.602

2021	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	9.223	-31.694	-1.181	-23.652
Aandelen	10.895	142.374	-736	152.533
Vastgoedbeleggingen	4.330	42.954	-161	47.123
Overige beleggingen	-	-28.460	-2	-28.462
Derivaten	564	667	-	1.231
Totaal	25.012	125.841	-2.080	148.773

12. Overige baten

	2022	2021
Overig	11	3
Interest	172	49
Totaal	183	52

In de post Interest zit een rentebate over het vierde kwartaal 2022 van € 135 duizend. De rentelasten op de bankrekeningen zijn verantwoord onder de 'Overige lasten'.

13. Pensioenuitkeringen

	2022	2021
Ouderdomspensioen	5.069	4.196
Partnerpensioen	1.532	1.411
Wezenpensioen	94	90
Afkopen kleine pensioenen	11.918	15.942
Totaal	18.613	21.639

De post Afkopen kleine pensioenen betreft de eenmalige uitbetaling van pensioenkapitalen met een pensioenaanspraak die lager is dan € 520,35 per jaar (2021: € 503,24), overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

14. Pensioenuitvoeringskosten

	2022	2021
Administratiekosten	14.386	14.164
Vergoeding administratiekosten en boetes werkgevers	-937	-440
Handhavingskosten	358	418
Bestuurskosten	662	693
Verantwoordingsorgaan	26	20
Auditcommissie	32	34
Adviseurs- en controlekosten (exclusief accountantskosten)	668	521
Accountantskosten	63	60
Sleutelfunctiehouders IORP II	95	102
Contributies en bijdragen	451	344
Overige kosten	15	7
Totaal	15.819	15.923

Honoraria onafhankelijke accountant

2022	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	63	-	63
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
Totaal	63	-	63

2021	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	60	-	60
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
Totaal	60	-	60

De werkzaamheden met betrekking tot het boekjaar 2022 zijn uitgevoerd door KPMG Accountants NV.

Pensioenwet

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2022 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2022 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2022 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Bezoldiging personeelsleden

Het fonds had in 2022 net als in 2021 geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging bestuurders heeft betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdend met hun bestuurslidmaatschap. De bestuurskosten 2022: € 662 duizend (2021:€ 693 duizend) bestaan uit vacatievergoedingen inclusief reiskosten van € 616 duizend (2021: € 645 duizend), opleidingskosten en overige kosten van € 46 duizend (2021: € 48 duizend).

15. Mutatie technische voorzieningen risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de jaarlijkse risico-koopsom voor levensverwachting (partnerpensioen plusregeling).

Inkoop uit kapitaal / pensionering

Onder inkoop uit kapitaal / pensionering is de inkoop van aanspraken van gepensioneerden opgenomen. Financiering vindt plaats vanuit kapitaal opgebouwd door deelnemers uit de Basis- en Plusregeling.

Rente

De technische voorziening risico fonds is in het boekjaar opgerend met -0,486% (2021: -0,533%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2021.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden ingeschat en actuariel berekend en zijn opgenomen in de post technische voorziening risico fonds. De in deze post opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de in het boekjaar verwachte uitvoeringskosten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen van het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

	2022	2021
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	7.018	6.459
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	2.020	1.380
Resultaat op mutaties		-274
Totaal	9.038	7.565

16. Mutatie technische voorziening risico deelnemers

Deze zijn berekend op basis van de voor de balansposten gehanteerde grondslagen.

17. Saldo overdrachten van rechten

	2022	2021
Inkomende waardeoverdrachten	182.989	132.951
Uitgaande waardeoverdrachten	-285.362	-324.497
Totaal	-102.373	-191.546

	2022	2021
<i>Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:</i>		
Toevoeging technische voorziening risico deelnemers	182.988	132.931
Onttrekking technische voorziening risico deelnemers	-285.469	-324.375
Totaal	-102.481	-191.444

	2022	2021
<i>Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:</i>		
- overgenomen pensioenverplichting	1	20
- overgedragen pensioenverplichting	107	-122
Totaal	108	-102

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum bij een andere pensioenuitvoerder zijn opgebouwd.

Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht van het pensioenkapitaal van gewezen deelnemers aan de pensioenuitvoerder waar deze deelnemers nu pensioen opbouwen.

18. Overige lasten

	2022	2021
Overige	211	150
Totaal	211	150

De overige lasten bestaan uit rentelasten € 190 duizend (€ 122 duizend in 2021) en uit kosten betalingsverkeer € 21 duizend (€ 20 duizend in 2021).

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Het voorstel resultaatbestemming 2022 is opgenomen in paragraaf 5. Stichtingskapitaal en reserves.

14.7 Statutaire regeling omtrent bestemming van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten en lasten over 2022 is opgenomen in de jaarrekening in de tabel 'Mutatieoverzicht eigen vermogen'. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN in paragraaf 5.2.4.

Het saldo van baten en lasten wordt gebruikt om de vereiste buffer over de technische voorzieningen op het gewenste niveau te brengen (€ -/- 12,0 miljoen in 2022). Het deel dat resteert is toegevoegd aan de reserves van het pensioenfonds (€ 2,0 miljoen, zijnde de som van het negatieve resultaat van € 10,0 miljoen en de € 12,0 miljoen vrijval uit de buffer in 2022).

14.8 Ondertekening bestuur voor akkoord

E.H.W. Bosman

C. van Kleef-van Driel

R.H.H. Ganzeboom

L. van Pol

M. de Boer-Spoelstra

M.H. de Bruijn-Toledano

J.C. de Planque

P.G.H. Rinkes

G.J. Seffinga

P.J. Schellekens

Ondertekening

Zeist, 22 juni 2023

Onafhankelijk voorzitter

E.H.W. Bosman

Uitvoerend Bestuurder

L. van Pol

15 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten te Zeist is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 22.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.100.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen. Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van

materieel belang bevatten. De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat enigerlei intentie tot het verlenen van toeslagen ontbreekt.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek zoals door DNB in 2023 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Amstelveen, 22 juni 2023

drs. R.T. Schilder AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

16 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten per 31 december 2022 en van het saldo van baten en lasten over 2022, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten ('de Stichting' of 'het fonds') te Zeist gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2022;
- de staat van baten en lasten over 2022;
- het kasstroomoverzicht over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 22 miljoen
- 1% van het pensioenvermogen

Risico's gerelateerd aan fraude & Noclar en continuïteit

- Risico's gerelateerd aan fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving (Noclar): verondersteld risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd
- Risico's gerelateerd aan continuïteit: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd

Kernpunten

- Waardering van beleggingen
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

Oordeel

- Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 22 miljoen [(2021: EUR 23 miljoen)]. Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2022 (1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids) dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 1.100.000 rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan CACEIS Investor Services en een deel van het beheer van de beleggingen aan Van Lanschot Kempen Capital Management B.V.. De pensioenadministratie en bestuursondersteuning is uitbesteed aan PGGM.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door CACEIS Investor Services en Van Lanschot Kempen Capital Management B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door PGGM.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van CACEIS Investor Services B.V., Van Lanschot Kempen Capital Management B.V. en PGGM, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen . Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2022 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan CACEIS Investor Services, Van Lanschot Kempen Capital Management B.V. en PGGM.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. PGGM heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie inzake de jaarrekening van de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van EUR 22 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen voor risico pensioenfondsen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 11.1 van het jaarverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude, niet-naleving van wet- en regelgeving en integriteit

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Dit betreft tevens de interne beheersmaatregelen die aanwezig zijn bij de externe dienstverleners van de Stichting (zie paragraaf 'Reikwijdte van de controle').

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling, het incidentenregister en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur. Wij hebben onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- inzicht verkrijgen in hoe de Stichting het gebruik van informatietechnologie (IT) beheerst en de invloed daarvan op de jaarrekening, inclusief het risico van cybersecurity-incidenten die een materieel effect hebben op de jaarrekening;
- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden, met speciale aandacht voor procedures en governance met betrekking tot mogelijke belangenconflicten;
- evaluatie van correspondentie met regelgevende en toezichthoudende instanties (inclusief DNB en AFM);

Daarnaast hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is. Wij hebben de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij hebbende risicofactoren voor fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en indirecte beleggingsopbrengsten) als niet relevant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving dat relevant is voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden. Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar het kernpunt met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- Wij hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waaronder de instructie aan de onafhankelijke accountant van PGGM tot een nadere analyse op de doorbelasting van de door PGGM doorbelaste kosten.

Onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur .

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;

- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 95% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 1 en 2 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 1.995 miljoen (90%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 231 miljoen (10%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen, onafhankelijke taxaties, netto contante waarde-berekeningen en andere geschikte waarderingsmodellen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In hoofdstuk 14.4 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In hoofdstuk 14.5 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij hebben instructies voor de controle gestuurd aan de accountant van PGGM. Deze heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage en jaarrekening aan ons gerapporteerd. De accountant van PGGM heeft vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting bij hoofdstuk 14.4 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. In paragraaf S1 Renterisico (hoofdstuk 14.5) is de gevoeligheid van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet- naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de onderdelen of activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 22 juni 2023

KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

17 Bijlagen

17.1 Samenstelling bestuur, auditcommissie en sleutelfunctiehouders

Het fonds heeft sinds 1 juli 2019 een (paritair) omgekeerd gemengd bestuur dat bestaat uit een uitvoerend deel en een niet-uitvoerend deel met een onafhankelijk voorzitter. Tezamen vormen zij het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling zoals deze door de sociale partners is overeengekomen. Dit houdt in dat het algemeen bestuur verantwoordelijk is voor alle activiteiten van het fonds, waaronder de pensioenadministratie, communicatie en het vermogensbeheer van de pensioengelden. Het algemeen bestuur is eindverantwoordelijk voor het bestuur van het fonds.

Het uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vastgestelde beleid. Daarnaast berust het dagelijks bestuur bij het uitvoerend bestuur. De uitvoerende bestuursleden hebben elk hun eigen aandachtsgebied, maar zijn te allen tijde collectief verantwoordelijk.

Het niet-uitvoerend bestuur heeft tot taak het houden van intern toezicht. Het niet-uitvoerend bestuur richt die taak in door een jaarlijks op te stellen toezichtsplan. Hierin worden aandachtspunten voor het toezicht vastgelegd.

Onafhankelijk voorzitter:

- De heer E.H.W. Bosman

Uitvoerend bestuur (3 leden)

- Mevrouw C. van Kleef-van Driel
- De heer R.H.H. Ganzeboom
- De heer L. van Pol

Niet-uitvoerend bestuur (6 leden):

- Mevrouw M. de Boer-Spoelstra
- Mevrouw M.H. de Bruijn-Toledano
- De heer J.C. de Planque
- De heer P.G.H. Rinkes
- De heer G.J. Seffinga
- De heer P.J. Schellekens

Auditcommissie

De auditcommissie ondersteunt en adviseert, gevraagd en ongevraagd, het niet-uitvoerend bestuur. De auditcommissie is belast met toezicht op de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverschaffing door het fonds. Per 1 januari 2023 heeft DNB ontheffing verleend aan StiPP voor het instellen van een auditcommissie. Per die datum is de auditcommissie opgeheven.

- De heer H. Smit (voorzitter)
- De heer A.F. de Kraa
- De heer P.G.H. Rinkes

Sleutelfunctiehouders

- De heer M. Kee (Interne Audit)
- De heer A. van Amerongen (Risicobeheer)
- De heer R. Schilder (Actuarieel)

In 2023 zal de heer Kee opgevolgd worden door de heer E. Mulder.

17.2 Diversiteit, benoemingen zittingsduur algemeen bestuur

Naam	Geleding	Type bestuurder	Geboortedatum	In functie sinds	Einde zittingsduur
Dhr. E.H.W. Bosman	onafhankelijk	onafhankelijk voorzitter	01-01-1966	03-07-2013	03-07-2025
Dhr. R.H.H. Ganzeboom	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	26-06-1970	01-07-2019	01-07-2023
Mevr. C. van Kleef-van Driel	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	13-07-1983	01-07-2019	01-07-2025
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	werknemers	niet-uitvoerend bestuurder	04-09-1978	01-09-2020	01-09-2024
Dhr. L. van Pol	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	22-04-1961	01-09-2019	01-09-2026
Dhr. J.C. de Planque	werkgevers	niet-uitvoerend bestuurder	15-02-1959	17-12-2014	17-12-2026
Dhr. P.G.H. Rinkes	werkgevers	niet-uitvoerend bestuurder	30-03-1962	10-05-2017	10-05-2025
Dhr. P.J. Schellekens	gepensioneerden	niet-uitvoerend bestuurder	18-07-1950	22-03-2019	22-03-2027
Dhr. G.J. Seffinga	werknemers	niet-uitvoerend bestuurder	17-07-1969	17-12-2012	17-12-2024
Mevr. M.H. de Bruijn-Toledano	werkgevers	niet-uitvoerend bestuurder	09-05-1982	01-07-2019	01-07-2023

17.3 Nevenfuncties bestuursleden

De heer E.H.W. Bosman

Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Rockwool
Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds De Fracties
Bestuurslid De Nationale APF

Mevrouw C. van Kleef-van Driel

Lid raad van toezicht Thales Pensioenfonds
Voorzitter oudercommissie KDV/BSO Het Luchtkasteel Oostzaan
Eigenaar VEKAVEDE

De heer R.H.H. Ganzeboom

Sleutelfunctiehouder Risicobeheer Stichting Pensioenfonds Flexsecurity
Lid raad van toezicht Stichting Pensioenfonds Campina
Penningmeester Stichting Hockeypark Myra
Eigenaar Gansa

De heer L. van Pol

Bestuurslid Pensioenfonds Notariaat
Lid private equity commissie CFA Netherlands
Lid commissie risicomangement en lid commissie beleggingen KPS
Schaakdocent basisscholen Noord-Holland
Eigenaar Van Pol Fiduciair bestuur en advies

Mevrouw M.H. de Bruijn-Toledano

Ambtelijk secretaris KNB commissie pensioenkamer
Projectsecretaris (overgang naar nieuwe pensioencontract) Pensioenfonds KLM Vliegend personeel
Penningmeester ouderraad Scholengemeenschap JBO
Eigenaar De Bruijn interim Pensioen en HR Advies

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra

Bestuurslid Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Pensioenbestuurder FNV

De heer J.C. de Planque

Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel
Penningmeester Vereniging Trein 8.28 H.IJ.S.M.
Commissaris bij Bejo Finance BV
Commissaris bij Intermetaal Beheer BV
Directeur Jans Interim Management & Consultancy (JIM&C) BV
Lid kascommissie Stichting Volksuniversiteit Het Gooi

De heer P.G.H. Rinkes

Directeur Marathon Management & Consultancy BV
Interim-manager
Lid raad van advies Werktalet Uitzendbureau BV
Arbeidscoach Vluchtelingenwerk Nederland

De heer G.J. Seffinga

Lid College van vereffenaars Reiswerk Pensioenen i.l.
Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Levensmiddelen
Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel
Bestuurslid Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie

De heer P.J. Schellekens

Lid van de pensioencommissie van Antea Group
Voorzitter Handboogschutterij De Unie
Voorzitter Archeologie en Archiefonderzoek van de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch
Lid van de Pensioenraad van de Algemene Nederlandse Bond van Ouderen
Eigenaar Paul Schellekens A&I

17.4 Uitbestedingspartijen en adviseurs

Het fonds heeft al zijn werkzaamheden als het gaat om administratie en vermogensbeheer uitbesteed. Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuariel en beleggingstechnisch gebied. Hieronder worden de belangrijkste uitbestedingspartijen en adviseurs in 2022 genoemd.

Pensioenuitvoeringsorganisatie

De pensioenadministratie, communicatie en bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan PGGM, gevestigd te Zeist.

Fiduciair vermogensbeheerder

Van Lanschot Kempen Investment Management, gevestigd in Amsterdam, voert het fiduciair vermogensbeheer van het vermogen van het fonds.

Custodian

CACEIS, gevestigd in Amsterdam, is aangesteld als custodian.

Beleggingsadviseur

Mevrouw C. Bosch, verbonden aan Sprenkels, gevestigd te Amsterdam.

Adviserend actuaris

De heer F. Verschuren, verbonden aan AethiQs, gevestigd te Rotterdam.

Certificerend actuaris, tevens sleutelfunctiehouder actuariel

De heer R. Schilder, verbonden aan Willis Towers Watson, gevestigd te Amsterdam.

Onafhankelijk accountant

De heer S. van Oostenbrugge, verbonden aan KPMG Accountants, gevestigd te Rotterdam.

Compliance officer

Mevrouw B. van Tilburg, verbonden aan HVG Law, gevestigd te Amsterdam.

In 2023 zal mevrouw Van Tilburg opgevolgd worden door mevrouw V. Woudstra, eveneens verbonden aan HVG Law.

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverstrekking voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500C9X5DJREYB6961

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ Ja	☐ ☐ ☒ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none"> ☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie 	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van <ul style="list-style-type: none"> ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none"> ☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen 	

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds promoot ecologische en sociale kenmerken via het MVB-beleid, maar heeft zich niet gecommitteerd aan een duurzame beleggingsdoelstelling volgens Regulation (EU) 2019/2088 (SFDR). Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen binnen de brede context van het MVB specifieke aandacht te geven aan het thema klimaat, duurzame energie, goede gezondheid en welzijn en praktijken van goed bestuur.

Het pensioenfonds hanteert duurzaamheidsindicatoren per MVB-thema om te beoordelen of de ecologische en sociale kenmerken in lijn met het MVB-beleid zijn gerealiseerd. De indicatoren zijn weergegeven in de volgende sectie. Voor de realisatie van de ecologische kenmerken kijkt het pensioenfonds op dit moment naar de omzet behaald uit de extractie van en energieopwekking uit thermische kolen en extractie van overige fossiele brandstoffen. Voor de realisatie van de sociale kenmerken kijkt het pensioenfonds naar het aantal ondernemingen dat niet handelt naar onderschreven internationale standaarden zoals UNGC en OESO. In beide gevallen is er beperkte blootstelling en voldoet dit financiële product aan het promoten van ecologische en sociale kenmerken. Om de overige indicatoren te beoordelen is informatie over het voorgaande jaar gewenst. Dit is het geval vanaf de volgende periodieke rapportage (over 2023).

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	%Cov.
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel beleggingen	19%	50%
Scope 1-BKG-emissies	tCO2e	65.221,26	48%
Scope 2-BKG-emissies	tCO2e	22.888,66	48%
Scope 3-BKG-emissies	tCO2e	512.953,39	48%
Totale BKG-emissies (Scope 1,2,3)	tCO2e	598.842,98	48%
Koolstofvoetafdruk	tCO2e per miljoen EUR van belegging	289,81	48%
BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde tCO2e per miljoen EUR omzet	778,98	50%
Aandeel beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen	3%	52%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel beleggingen	76%	45%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code B	GWh per miljoen EUR omzet	1,91	45%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code C	GWh per miljoen EUR omzet	0,91	45%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code D	GWh per miljoen EUR omzet	1,90	45%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code E	GWh per miljoen EUR omzet	1,02	45%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten NACE sectie code H	GWh per miljoen EUR omzet	0,74	45%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen	0%	52%
Sociale indicatoren	Parameter	2022	%Cov.
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd	Aandeel beleggingen	0,02	51%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen	0%	52%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	%Cov.
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen	24%	52%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	30%	50%

Betrokkenheid	Parameter	2022	%Cov.
Entertainment voor volwassenen	Aandeel beleggingen	0%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	2%	56%
Alcohol	Aandeel beleggingen	0%	4%
Controversiële wapens	Aandeel beleggingen	0%	0%
Conventionele wapens	Aandeel beleggingen	0%	1%
Gokken	Aandeel beleggingen	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel beleggingen	1%	5%
Thermische kolen	Aandeel beleggingen	0%	56%
Tabak	Aandeel beleggingen	0%	0%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel beleggingen	0%	56%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen**
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OECD	UNGP
Nee	Nee

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- Ja
 Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

Het pensioenfonds heeft rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. In het MVB-beleid zijn specifieke factoren, tolerantiegrenzen en beheersingsmaatregelen gedefinieerd. De belangrijkste ongunstige duurzaamheidsfactoren voor het pensioenfonds zijn opgenomen in de eerder besproken tabel met duurzaamheidsindicatoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	Activa
Germany	Onbekend	Duitsland	6%
France	Onbekend	Frankrijk	6%
Direction Générale du Trésor	Onbekend	Frankrijk	3%
Belgium	Onbekend	België	2%
Netherlands	Onbekend	Nederland	2%
Austria	Onbekend	Oostenrijk	1%
Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited	Informatie- technologie	Taiwan	1%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	1%
Microsoft Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	1%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	1%
KfW	Onbekend	Duitsland	1%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	1%
AstraZeneca PLC	Gezondheidszorg	Verenigd Koninkrijk	1%
Alibaba Group Holding Limited	Duurzame consumenten- goederen	China	1%

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2022 t/m 31 december 2022.

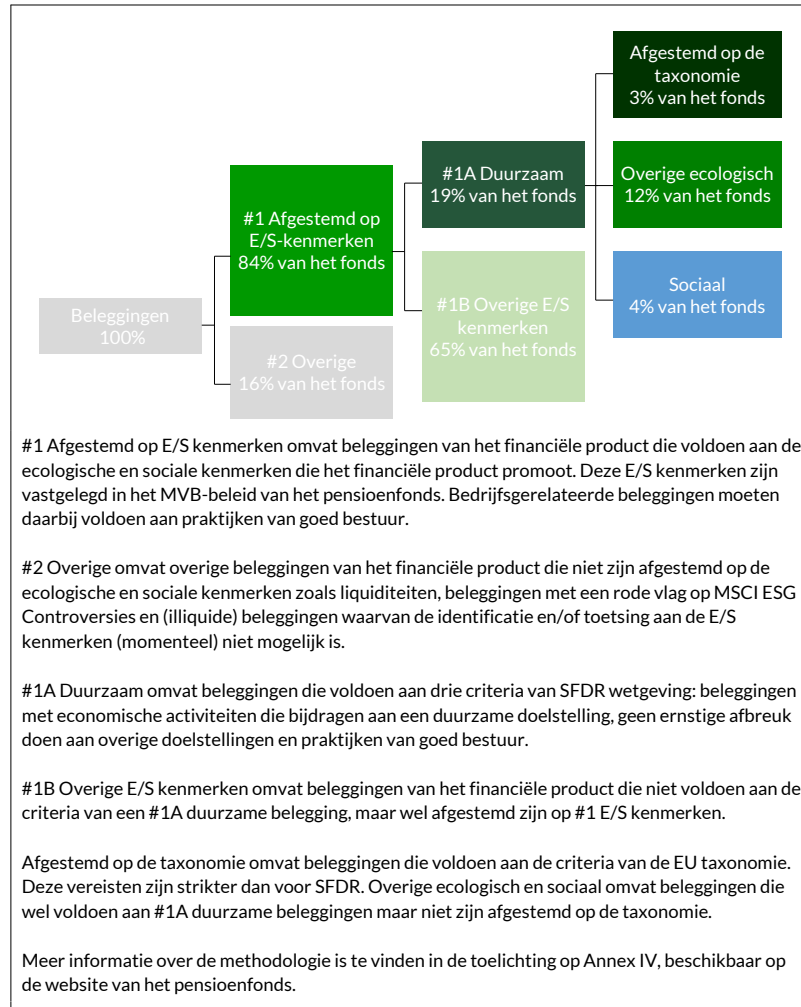
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe "groen" de ondernemingen waarin is belegd vandaag zijn;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken die het financiële product promoot. Deze E/S kenmerken zijn vastgelegd in het MVB-beleid van het pensioenfonds. Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten daarbij voldoen aan praktijken van goed bestuur.

#2 Overige omvat overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische en sociale kenmerken zoals liquiditeiten, beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG Controversies en (illiquide) beleggingen waarvan de identificatie en/of toetsing aan de E/S kenmerken (momenteel) niet mogelijk is.

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria van SFDR wetgeving: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstelling, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel afgestemd zijn op #1 E/S kenmerken.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de EU taxonomie. Deze vereisten zijn strikter dan voor SFDR. Overige ecologisch en sociaal omvat beleggingen die wel voldoen aan #1A duurzame beleggingen maar niet zijn afgestemd op de taxonomie.

Meer informatie over de methodologie is te vinden in de toelichting op Annex IV, beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	84 %	19 %	65 %	3 %	12 %	4 %	16 %
Communicatiediensten	4 %	0 %	4 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Duurzame consumptiegoederen	5 %	1 %	4 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Niet-duurzame consumptiegoederen	3 %	1 %	2 %	0 %	0 %	1 %	0 %
Energie	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Financiële dienstverlening	11 %	1 %	10 %	0 %	1 %	0 %	0 %
Gezondheidszorg	7 %	5 %	2 %	0 %	2 %	3 %	0 %
Industrie	4 %	1 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Informatietechnologie	7 %	3 %	5 %	1 %	2 %	0 %	0 %
Basisindustrie	2 %	1 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Vastgoed	2 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Onbekend	37 %	6 %	31 %	0 %	5 %	0 %	16 %
Nutsvoorzieningen	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %

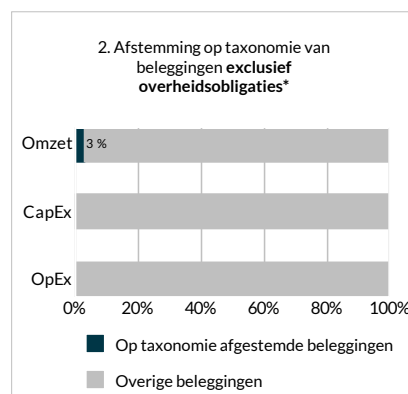
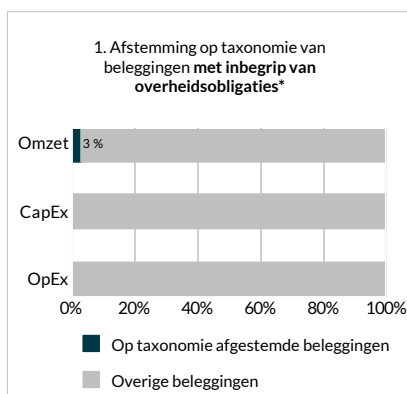
Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Informatie over het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten is op dit moment niet beschikbaar. We zijn in gesprek met onze dataleverancier over de kwaliteit en beschikbaarheid. De verwachting is dat de informatie beschikbaar is in de volgende periodieke rapportage (over 2023).

Wat was het minimaal aandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

Niet van toepassing.

Wat was het minimaal aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen

Het promoten van E/S kenmerken zoals vastgelegd in het MVB-beleid wordt gewaarborgd in het beleggingsproces. Dit is integraal onderdeel van het manager selectieproces, de monitoring en de verantwoording. Onder "Overige" vallen beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en (illiquide) beleggingen waarvan de identificatie en/of toetsing aan de E/S kenmerken (voorlopig) niet mogelijk is. Liquiditeiten lenen zich in principe niet om ecologische en sociale kenmerken te promoten. In het geval van liquiditeiten zijn wel ecologische en sociale minimumwaarborgen geïntegreerd door uitsluitingen. Alle beleggingen van het pensioenfonds moeten voldoen aan het MVB-beleid.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Platform Living Wage Financials.
- Stemmen: via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2022.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2022 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (StiPP)
Postbus 434
3700 AK Zeist
stippensioen.nl